

V. 8

C

శ్రీ వేమన గ్రంథాలయము

తేలప్రోలు, కృష్ణాజిల్లా.

ప్రధాన రాజప్రోవకులు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ రాజా శోభనాద్రి అప్పారావు
బహద్దరు జమీందారు ఆఫ్
తేలప్రోలు యెన్టీటు దొరవారు.

వేమన గ్రంథాలయము,
తేలప్రోలు, కృష్ణాజిల్లా.

గ్రంథనామము.....

గ్రంథము నంబరు... 6...

తెటరు,....V.....

విభజన నంబరు... ౪...

గ్రంథదాత.....

.....

గ్రామము.....

TELUGU GRAMMAR

FOR THE USE OF SCHOOLS

BY

T. VENKAYYA.

ఆంధ్ర వ్యాకరణము.

తా. వెంకయ్య చేత

చేయఁబడినది.

చెన్నపురి:

వాణిశ్య. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1916

Authorized by the Director of Public Instruction.

MADRAS:

V. Ramaswamy Sastrulu & Sons

Government Copy-right.

All Rights Reserved.

Third Edition:—5,000 Copies,

2

ఆంధ్ర వ్యాకరణము.

— సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము. —

౧. శబ్దసిద్ధి లోకంబువలన, దెలియును.
౨. శాస్త్రంబు నియమము కొఱకు.
౩. సంస్కృతంబు ఆద్యప్రకృతి.
౪. ప్రాకృతంబు ద్వితీయప్రకృతి.
౫. ఆంధ్రభాష వికృతి.
౬. సంస్కృతభాషకు వర్ణంబులు ౫౦.

అందు అచ్చులు ౧౬.

అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఋ ౠ ఌ ౡ ళ ఴ ఠ డ ఢ ణ డ

అం అః.

ఇందు వ్రాన్వములు ౫.

అ ఇ ఉ ఋ ౠ.

దీర్ఘములు. ౯.

అ ఈ ఊ ఋ ౠ ఌ ౡ ళ ఴ ఠ డ ఢ ణ డ

౦ ఇది అనుస్వారము.

ః ఇది విసర్గము.

హల్లులు 38.

క ఖ గ ఘ జ, చ ఛ జ ర్ఘ ఞ, ట ఠ డ ఢ ణ, త థ ద ధ న,
ప ఫ బ భ మ, య ర ల వ
శ ష స హ శ

కకారము మొదలు మకారముదనుకనుండు వర్ణములు
స్పర్శము లనఁబడును.

ఇవి యైదువర్ణములుగా భాగింపఁబడును.

క ఖ గ ఘ జ క వర్ణము.

చ ఛ జ ర్ఘ ఞ చ వర్ణము.

ట ఠ డ ఢ ణ ట వర్ణము.

త థ ద ధ న త వర్ణము.

ప ఫ బ భ మ ప వర్ణము.

య ర ల వ ఇవి అంతస్థములనఁబడు.

శ ష స హ ఇవి ఊష్ణములనఁబడు.

అక్షరక ఖ గ ఘ జ హః వీనికి ఉత్పత్తిస్థానము కంఠము.

ఇతః చ ఛ జ ర్ఘ ఞ య శ తాలువులు.

ఋ ఋ ట ఠ డ ఢ ణ రష మూర్ధము.

ఞ్ఞ త థ ద ధ న ల న దంతములు.

ఉ ఉ ప ఫ బ భ మ ఓష్ణములు.

ఇ మ జ ణ న నాసిక.

ఏ ఐ.....వీనికి ఉత్పత్తిస్థానము శంకతాలుపులు.
 ఓఔ.....కంతోష్ఠములు.
 వ.....దంతోష్ఠములు.
 ం.....నాసిక.

2. ప్రాకృతభాషకు వర్ణములు ౪౦.

అచ్చులు ౧౦.

అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఏ ఓ అం అః.

హల్లులు ౩౦.

క ఖ గ ఘ చ ఛ జ ఝ ట ఠ డ ఢ ణ త థ ద ధ న
 ప ఫ బ భ మ య ర ల వ న హ శ.

కొఱవడిన వర్ణంబులు ౧౦.

ఋ ఋ ఌ ఌ ఐ ఔ జ ఞ శ ష.

౩. దేశ్యతదభివాత్క మగునాంధ్రభాషకు వర్ణంబులు ౩౬.

అచ్చులు ౧౪.

అ ఆ ఇ ఈ ఉ ఊ ఎ ఏ ఓ ఔ ం.

హల్లులు ౨౨.

క గ చ ఛ జ ఞ ట డ ణ త ద న ప బ మ
 య ర ల వ న హ శ.

౯. అనాద్యంబులగు వర్ణంబులు ౬.

ఎ ఒ ఁ చే జే ఁ.

౧౦. ఋ ఋ ఌ ఌ : ఖ ఘ జ ఛ ఝ ఞ థ ధ ఢ ఢ ఘ ఘ ష ష
ఇవి తత్సమాన్యదేశ్యంబులం గలసి యాంధ్రంబునం జేరు
చున్నవి.

ఉ. ఋభ భుఁడు-ఖచరుఁడు-ఘనుఁడు-తవర-ధాక మొదలై నవి.

అభ్యాసము.

క చ అ ట ఈ ఊ ఋ ర ఋ శ ష వ య హ
ఖ ఘ జ గ అ ఋ ఌ వ ఌ జ ఞ ఝ ఢ
త ధ మ ఫ భ వ బ ఇ ఉ ఏ ఐ ఔ : ౦ :
ఎ ఒ ఁ న న శ చ జ ఛ ట ణ త థ.

ఇం దచ్చు లెవ్వి? హల్లులెవ్వి? పరుషములెవ్వి? కంఠ్యము
లెవ్వి? దంత్యములెవ్వి? దీర్ఘములెవ్వి? ప్రాన్యములెవ్వి?
స్పర్శములెవ్వి? కవర్ణమును జెప్పుము. అనునాసికములను జెప్పు
ము. అంతస్థములను జెప్పుము. శ ష స హ ఈవర్ణములకేమి
పేరు? శుద్ధాంధ్రభాషావర్ణము లెవ్వి? ప్రాకృతమునకుఁ దగ్గిన
వర్ణములెవ్వి? దేశ్యతద్భవాత్కమగునాంధ్రభాషకు వర్ణము
లెన్ని? అవి ఎవ్వి? ఖ ఛ భ ఋ మొదలయినవి తెనుఁగున
నెట్లుచేరును? కకార మెచటఁ బుట్టినది? వినర్ణమునకు జన్మ
స్థాన మెద్ది? అనుస్వార మెచటఁ బుట్టినది?

౧౧. పూర్ణము ఖండము అని అనుస్వారము ద్వివిధము.

పూర్ణమును ఖండమును ఒక్కొక్కటియు సిద్ధము సాధ్యము నని ద్వివిధము.

అందము-చందము.....సిద్ధపూర్ణోదాహరణములు.

చెందోవ-కెందమ్మి.....సాధ్యపూర్ణోదాహరణములు.

కలఁగి - తొలఁగి.....సిద్ధఖండోదాహరణములు.

వచ్చెఁగమలాక్షుఁడు
మెచ్చెఁదామరసాక్షుఁడు. } సాధ్యఖండోదాహరణములు.

౧౨. బిందువు తత్సమవ్యతిరీక్తము లయినయాంధ్రశబ్దముల యందుఁ బరుష సరళంబులకు ముందుగా నుండునుగాని తక్కిన వర్ణములకు ముందుగా నుండదు.

౧౩. ప్రాస్వముమీఁదనున్న అరసున్న వైకల్పికముగా నిండు సున్న యగును. ఉ. కలఁగి-కలంగి. చెలఁగి - చెలంగి. దీర్ఘము మీఁదఁ గలిగినది అరసున్నగానే యుండును. ఉ. తాఁజెప్పె-నేఁ జదివితి.

౧౪. అట-ఇఁక-చుఁడు అను శబ్దంబులందక్క మొదటి ప్రాస్వంబుమీఁద అరసున్న యుండదు.

అభ్యాసము.

ఈ క్రింది శబ్దములలోని సిద్ధ సాధ్య భిందువులను చెప్పుము. -
లేక - వ్రాయుము.

ముందు - గొంది - పంట - చుంచు - చెంక - చెంచు - చెంది
రము - చేతరాసి - కలత - జంగము - వెలుగు - పాడి - పా
తు - గందము - చేప - చెంగలువ - కెందమ్మి - పొంబనటి - నేత
గాడు - వచ్చెగమలాక్షుడు - చూచెదమ్ములను.

౧౧. య - ర - ల - వ ఈ యక్షరములు లఘువులు అల
ఘువులు అని రెండు విధములు గలవి.

అచ్చుకంటఁ బరమయిన అచ్చునకు వచ్చిన యకారము
లఘువు. ఉ. (మేన-అత్త) మేనయత్త.

తక్కినది అలఘువు. ఉ. చాయ - కాయ - బయలు - మొ.

అరదము - అరుదు - ఇత్యాదులయందలి రేఫము అలఘువు.

కలత - చలము - వలన - ఇత్యాదులయందలి లకారము
లఘువు.

బహువచనము పరమయినప్పుడు - ర - ల - డ ఈ పర్ణము
లకు ఆదేశముగావచ్చిన శకారము అలఘువు. ఉ. పర్ణ - గోర్ణ -
పార్ణ - త్రార్ణ - మొ.

ప్రథమమిది పకారమునకు ఆదేశముగా వచ్చిన పకారము
లఘువు. ఉ. (రాముడు పలికె) రాముడు పలికె. (చెట్టు పడె)
చెట్టుపడె. మొ.

తక్కినది అలఘువు. ఉ. చేవ - కావరము. మొ.

యలవలకు లఘుత్వాలఘుత్వములు సంస్కృత ప్రాకృత
వ్యాకరణములయందును గలవు. రేఫము తెనుగుభాషయందు
మాత్రము ద్వివిధము.

అభ్యాసము.

ఈక్రింది పదములనుండు లఘులఘువులయిన యరలవల
నేర్పరింపుము.

నాయము - సోయగము - చీయనుట - రామయ - చేయి
యిచ్చెను-గురుతు-తెరగు - తరకలు - చారవప్పు - రాయంచ-
రాలుట - రారా - పోరా - తొలుకరి - నిలుకడ - కులుకుట-
రాళ్లు - బళ్లు - కోళ్లు - ఏళ్లు - సిళ్లు - వడియము-వరుస-వదినె-
వాకిలి - నారువోసినవాడు నీరువోయకమానడు - అతడు
వడియె.

౧౬. భూతార్థకక్రియాపదములయందును తద్ధర్తార్థకక్రియా
పదములయందును నుండు యకార మెత్వము గలది. భూ - ఉ.
కనియో - చనియో. త - ఉ. కనియెడు - చనియెడు. కని
యెడు - చనియెడు.

౧౭. ఉయ్యెల - వయ్యెద - తాయెతు ఈ మూడు శబ్ద
ములయందున్న మధ్య యకార మెత్వముగలది.

౧౮. ఆంధ్రభాషయందుఁ బదాదిని యకార యకార శకార
ములును - ఉ ఉ ఓ ఓ వీనితోఁ గూడిన వకారమును లేవు. ఉ.
ఇతఁడు-ఈతఁడు-ఉయ్యెల - ఉంగరము - ఊరు - ఓగిరము. మొ.

౧౯. తాలవ్యములు - దంత్యములు అని చజలు రెండు
విధములు గలవి.

ఇ ఈ ఏ ఏ వీనితోఁ గూడినవి తాలవ్యములు. ఉ. చిగురు -
చీర - చెంగు - చేప ; జిగి - జీతము - జెముడు - జేగులు.

అ ఆ ఉ ఉ ఓ ఓ ఔ ఔ వీనితోఁ గూడినవి దంత్యములు.

ఉ. చవి-చాన - చుట్టము - చూపు - చొప్పు - చోటు - చొక ;
జత - జాతర - జాన్ను - జాదము - జొంపము - జోలి - జొకు.

సంస్కృత ప్రాకృతములయందుఁ దాలవ్యములేకాని దంత్య
ములు లేవు.

౨౦. దంత్యతాలవ్యములైన చ జ ల కు యతిప్రాసముల
యందు మైత్రిగలదు.

ఉ. చేదలేటిబంగారుజలరుహంబులతూండ్లు - రాచవారు
వడసి రాచరించి.

అభ్యాసము.

ఈక్రింది పదములనుండు దంత్యతాలవ్య చజలను వ్రాయు
ము-లేక-చెప్పుము. చుక్క-చీను-చొక్కము - జల్లెడ - జాణ -
జన్ను-జడ్డిగము-జత్తు-జంతిక-జాటు - చయ్యన - చలి జలకఱ -
జిల్లేడు-జల్లి-జేన-జొంపము-జొన్నలు.

సంజ్ఞలు.

౨౧. ప్రాతిపదికము. నామము. ఉ. రామ - కృష్ణ -
గోవింద, మొ.

వ్రత్యయము వర్ణకము. ఉ. డు-ము-వు-లు, మొ.

ధాతువు క్రియ. ఉ. పోషించు-ధరించు-కొట్టు-తిట్టు, మొ.

అచ్చులు ప్రాణములు. అనుస్వారము బిందువు. ఏ ఓ ళు
వక్రములు. ఏ ఔ లు వక్రతమములు.

హల్లులు ప్రాణులు. క చ చే ట త ప లు పరుషములు.
గ జ జీ డ ద బ లు సరళములు. తక్కినవర్ణములు స్థిరములు,
నకారము ద్రుతము.

౨౨. సుబంతములు-తిజంతములు - క్తావంతములు- తుము
న్నంతములును ఈభాషయందుఁ బ్రయోగింపఁ దగవు. సు -
ఉ. రామః-కృష్ణః మొ. తి-ఉ. భవతి-యాతి. మొ. క్తావ -
ఉ. భుక్తావ-త్యక్తావ. మొ. తు-ఉ. గంతుమ్-యాతుమ్. మొ.

౨౩. అవి అనుకరణమందుఁ బ్రయోగింపనగును. రామః
అని-భుక్తావ అని-గంతు మని. మొ.

౨౪. కళలు ద్రుతప్రకృతికములు అని తెనుఁగుశబ్దములు
రెండు విధములు గలవి.

ద్రుత మంతమందు లేని శబ్దములు కళలు. ఉ-డు- ము-వు-
లు అనుప్రథమావిభక్తియు, కూర్చి-కై -వట్టి-యొక్క విభక్తు
లును, పోషించితివి - పోషించితిరి ఇత్యాది మధ్యమపురుష
క్రియలును, పోషించుచున్నారు - పోషించిరి ఇత్యాది రేఫాంత
క్రియలును, పోషించుచున్నాము, పోషించితిమి ఇత్యాదిమాం
తక్రియలును, ఇంచుక-కొంచెము ఇత్యాది కించిదర్థకములును,
బళి - బాపురె ఇత్యాది ప్రశంసనార్థకములును, ఔర - ఆహా
ఇత్యాది ఆశ్చర్యార్థకములును, అక్కట - కటకట ఇత్యాది
సంతాపార్థకములును, అప్పుడు అను తదార్థకమును, ఎప్పుడు అను
యదార్థకమును, ఏమి అను కిమర్థకమును, అ-ఎ-ఏ అను ఏవా

ర్థకములును, ఊరక - మిన్నక అను తూష్ణీమర్థకములును, కద-
కదా అను కిలార్థకములును, నుతించి-నుతింపక ఇత్యాదిక్లావ్యర్థక
ములును. మొ.

ద్రుతమంతమందుఁగల శబ్దములు ద్రుతప్రకృతికములు.

ఉ. రామునిచేతఁ-రామునియందుఁ-కనె - వినె-మొ.

అభ్యాసము.

ప్రాతివదికమునకుఁ బేరేమి ? వర్ణకమన నెద్ది ? క్రియ లెవ్వి ?
బిందువననేమి ? సరళములెవ్వి ? పరుషములెవ్వి ? ఆంధ్రమున
ప్రయోగింపఁగూడని పదములెవ్వి ? అవి ఎట్లు ప్రయోగింప
నగును ?

వాఁడు-వానిఁ-చెట్లు - తోఁట - చనెఁ-ఈను - అగ్ని-
ఇందు ద్రుతప్రకృతికములెవ్వి ? కళ లెవ్వి ?

కళలకు గ్రంథమందుఁ జెప్పిన చొప్పున నీ క్రిందిపదము
లకుఁ బేళ్ళను వ్రాయుము-లేక-చెప్పుము. చూచితిమి - వచ్చు
చున్నారు-కటకట-బళి-మిన్నక - కద-అప్పుడు - చూచెదవు -
కూర్చి-పట్టి-ఏమి-ఎ-అ-కొంచెము.

—౨౫. తద్భవము-తత్సమము - దేశ్యము - గ్రామ్యము అని ఆంధ్రభాష నాలుగువిధములు గలది.

సంస్కృత ప్రాకృతంబులవలనఁ బుట్టినది తద్భవము.

సంస్కృత ప్రాకృత భాషానమము తత్సమము.

లోకవ్యవహారసిద్ధము దేశ్యము.

లోకవ్యవహారసిద్ధమై శాస్త్రవిరుద్ధమైనది గ్రామ్యము.

—౨౬. తద్భవమనఁగా వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయము లను శాస్త్రప్రకారము పొంది వ్యవహరింపఁబడునది.

అది సంస్కృతభవము ప్రాకృతభవ మని ద్వివిధము.

ఉ. చందురుఁడు-సంద్రము ఇవి మొ. సంస్కృతభవములు.

ఉ. పవడము-కంచు ఇవి మొ. ప్రాకృతభవములు.

—౨౭. తత్సమ మనఁగా ఆంధ్రవిభక్తివల్లనై నవికారముగలది.

అది సంస్కృతనమము ప్రాకృతనమమని ద్వివిధము.

ఉ. రాముఁడు-శంభువు ఇవి మొ. సంస్కృతనమములు.

ఉ. సిరి-రాణి ఇవి మొ. ప్రాకృతనమములు.

—౨౮. దేశ్యము-ఆంధ్రదేశ్యము-అన్యదేశ్యము-అని ద్వివిధము.

ఉ. తల్లి-తండ్రి ఇవి మొ. ఆంధ్ర దేశ్యములు.

అన్యదేశ్యము ఆంధ్రవర్ణయుక్తము-అనాంధ్రవర్ణయుక్తము-అని ద్వివిధము.

ఉ. తావి - మోవి ఇవి మొ. ఆంధ్రవర్ణయుక్తములు.

ఉ. తావు - తవర ఇవి మొ. అనాంధ్రవర్ణయుక్తములు.

౨౯ - గ్రామ్యము నింద్యగ్రామ్యము - అనింద్యగ్రామ్యము అని ద్వివిధము.

ఉ. వస్త్రాదు-పోతాదు-ఇవి మొ. నింద్యగ్రామ్యములు.

ఉ. కఱకంతుడు - ప్రాణగొడ్డము ఇవి మొ. అనింద్య గ్రామ్యములు.

౩౦. ఈభాషయందు కవినమయ సిద్ధంబైనవదము ప్రయోగింపవలయును.

అభ్యాసము.

ఈ దిగువ నాదాహరించిన వదములందు తత్సమ తద్భవజేశ్య గ్రామ్యములను వివరింపుము.

వవడము-జగత్తు - ఇంగలము - పాలు - చూచేని - జన్నము - ఖడ్గము - వ్రాస్తాడు - తల్లి - గృధ్రము - గద్ద - నిద్దుర - గుడి - కోట - పేట - గాదిలి - నుద్ది - వెన్నుడు - జన్నిదము - పన్నిదము - కవాటము - తావు - లక్క - వడుగు - భువి - విద్య - సాము - లక్ష్మి.

సంజ్ఞాపరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము.

అంతా

→ నంధిపరిచ్ఛేదము. ←

౧. అకారమునకు అచ్చుపరంబగునపుడు నంధిబహుళము.

ఉ. మేనత్త-మేనయత్త; చింతాకు-హంసయేది - చెలువుఁడయిట
రము. మొ.

౨. మధ్యమపురుషంబునందు ఇకారమునకు అచ్చుపరం
బగునపుడు నంధి నిత్యము. ఉ. నేనించితి వచ్యుతుని. మొ.

౩. ప్రథమోత్తమపురుషంబులయందు నంధి వైకల్పికము.
ఉ. వచ్చి రమరులు-వచ్చిరియమరులు - వచ్చితిమిపుడు-వచ్చితిమి
యిపుడు. మొ.

౪. త్వాన్వీర్థక ఇకారమునకు నంధిలేదు. ఉ. వచ్చియిచ్చెను-
చేసి యడిగెను. మొ.

౫. అది-అవి-ఇది-ఇవి-ఎది-ఎని-ఏది-ఏని అను నీశబ్దముల
యందలి ఇకారమునకు అచ్చుపరంబగునపుడు నంధి వైకల్పిక
ము. ఉ. అదేమి-అదియేమి. మొ.

౬. ఏమి మొదలగు శబ్దంబుల ఇకారంబునకు అచ్చుపరం
బగునపుడు నంధివైకల్పికము. ఉ. ఏమయ్య - ఏమియయ్య-హరి
కిచ్చె-హరికినిచ్చె-మఱేమి-మఱియేమి. మొ.

౭. ఉకారమునకు అచ్చుపరంబగునపుడు నంధి నిత్యము.
ఉ. రాముఁ డతఁడు - సోముఁ డితఁడు మొ.

౮. ప్రథమేతర విభక్తులయందుండు ఉకారమునకు సంధి వైకల్పికము. ఉ. నన్నేలె-నన్నునేలె- నాకొఱకిచ్చె - నాకొఱకు నిచ్చె-నా కసురక్తుడు - నాకు నసురక్తుడు-నాయం దసురక్తి - నాయందు నసురక్తి. మొ.

౯. నన్ను మమ్ములకు ద్విత్వ లోపంబునందు సంధి లేదు. ఉ. ననునేలె - మమునేలె.

౧౦. వర్తమానార్థక చువర్ణక ఉకారమునకు అచ్చుపరంబగునవుడు సంధి వైకల్పికంబు. ఉ. వచ్చుచుండె - వచ్చుచు నుండె. మొ.

౧౧. వాక్యవిరామమందు ఉకారమునకు అచ్చుపరంబగునవుడు సంధి లేకున్నను దోషంబులేదు. ఉ. పడగనున్నహనుమ భయవిహ్వలుడుగాడు - అరదమునకు. మొ.

౧౨. పరిమాణార్థక మయిన ఎడు వర్ణకము పరంబగునవుడు సమస్తప్రాణములకు సంధి నిత్యము. ఉ. బారెడు - వుట్టెడు-తూమెడు - గోనెడు. మొ.

ఈ ఎడు పరంబగునవుడు దోసిలి మొదలగు శబ్దములయందున్న లివర్ణమునకు లోపము నిత్యముగా నగును. ఉ. దోనెడు-గుప్పెడు- పట్టెడు- పిడికెడు. మొ.

౧౩. ఆ-ఈ-ఊ-ఏ-ఐ-ఒ-ఓ-ఔ ఈ యచ్చుల కచ్చులు పరంబులగునవుడు సంధిరాదు. పరమయిన అచ్చునకు యకారము

వచ్చును. ఇదియె లఘు యకారము. ఉ. మామూవు- మీయి
ల్లు- కుహూయనియె- రేయెండ- మైయెఱవు- రోయివి- గ్గొ
యదయించె. మొ.

అభ్యాసము.

ఈదిగువనుదాహరించిన వాక్యములయందలి సంధులకు నిమి
త్తములయిన సూత్రములను వ్రాయుము- లేక- చెప్పుము.

వాఁడు చేయకుండఁడు-నీవు చేసితివని వింటిని - వారు వచ్చి
రనిచెప్పితిరి-లెస్సయినమాటచెప్పితివి-అదేమి. వారు మేము చూ
చితిమనిరి-ఇదెవతె - రాజు బ్రహ్మణులకొఱ కుపాయనమిచ్చెను-
నిన్నడుగుటకంటె నూరకుండుట మేలు - చూచుచుండినవా
రెవరు - వారియం దట్టిగుణములు లేవు - పుటికెఁడు బియ్యము
కొనిపోయెను - రాముఁడ యిందుండుము - మీ యాపదలు
విడిచినవి.

౧౮. ఏనిశబ్దముయొక్క ఇకారమునకు లోపమువైకల్పికము
గానగును. ఉ. రామునేఁ గొల్చెద-రామునేనిఁగొల్చెద. మొ.

౧౯. వ ర్తమానార్థకచువర్ణకము పరమగునపుడు నువర్ణము
యొక్క ఉకారమునకు లోపము వైకల్పికముగ నగును. ఉ.
అనుచు-అన్చు - వినుచు - విన్చు-ఆ నకారమునకు నిందుసున్న

వైకల్పికముగా నగును. ఉ. అంచు - వించు. మొ. చనుచు-
పూనుచు ఇత్యాదులయందు కలుగదు.

౧౬. సమానమందు అది - అవి శబ్దముల ఆకారమునకు
లోపము వైకల్పికముగా నగును. ఉ. గొప్పది-గొప్పయది-నీది-
నీయది - నీవి - నీయవి. మొ.

౧౭. అవుడు - ఇవుడు - ఎవుడు అను నీశబ్దముల పువర్ణము
యొక్క ఉకారమునకు లోపము వైకల్పికముగా నగును. ఉ.
అవుడు - అవు - ఇవుడు - ఇవు - ఎవుడు - ఎవు.

౧౮. ఆప్రేడితమందు మొదటిపదమునకు అచ్చువరంబగు
నవుడు అంత్యవర్ణము లోపించును. ఉ. ఓహోహో-ఔరారా.
మొ.

ఆప్రేడితమనగా రెండుమాటలు లుచ్చరించుమాట.

౧౯. నమః ప్రభృతి శబ్దములకు అనుకరణంబునందు విన
ర్ణము లోపించును. ఉ. రామాయనమ యనియె - త్వమేవగతి
యనియె. మొ.

౨౦. నమశ్శబ్దమునకు ఓత్వంబును నగును. ఉ. రామాయ
నమో యనియె.

అనుకరణమనగా అనుధాతువుతోఁజేర్చి చెప్పుట.

౨౧. ద్రుతప్రకృతికమునకు సరళవర్ణము పరమగునవుడు
ఆద్రుతమునకు లోపన్వత్వపూర్ణ బిందుశ్లేషములలో నేదై

నను, స్థిరము పరమగునపుడు బిందువు తప్ప కడమ మూటిలో నేడైనను వచ్చును. ఉ. వచ్చె గదాధరుఁడు - వచ్చెను గదాధరుఁడు-వచ్చెంగదాధరుఁడు - వచ్చెన్గదాధరుఁడు; ఇచ్చెధనము-ఇచ్చెనుధనము - ఇచ్చెన్ధనము. మొ.

౨౨. ప్రథమ ప్రాన్వంబుకంటఁ బరంబుగ నర్థబిందువును-సకారలోపంబును గలుగవు. ఉ. చెంగల్వ-కదోయి. మొ.

౨౩. అచ్చు పరం బగునపుడు ద్రుతంబునకు లోపసంశ్లేషంబులు గలుగవు. ఉ. అనవుడు నిట్లు - నావుడు నాతఁడు-చేయ నున్నాఁడు. మొ.

౨౪. సమానంబులందంతట ద్రుతంబునకు లోపంబుగలుగును. ఉ. ఎల్లపాపములు. మొ.

౨౫. సమానమందు ద్విత్వసహితములయిన-ను-లువర్ణముల ప్రథమాక్షర లోపము వైకల్పికముగా నగును. ఉ. కన్నుదోయి-కనుదోయి-ముల్లుకంప-ములుకంప. మొ.

అచ్చుపరంబగునపు డీలోపంబులేదు. ఉ. మిన్నేలు - కన్నాకు. మొ.

౨౬. ఒకానొకచోట నితరస్థలమందును నీలోపంబు గలుగును. ఉ. ఇల్లునేరె-ఇలునేరె - కన్నుమూసె-కనుమూసె. మొ.

౨౭. వాక్యంబుల తుదనుండెడి పదంబుల ద్రుతంబునకు లోపము వైకల్పికముగా నగును. ఉ. అలరెనెత్తావి కేళీవనా గ్రసీమ - సాత్యవతేయుఁగొల్పెదన్. మొ.

౨౮. పదంబుల నడుమనుండెడు - న - ల - డ మొదలగు వర్ణంబులకంటె బరంబగు ఉకారమునకు లోపము వైకల్పికముగా నగును. ఉ. పురుక - పుక్క, కినుక - కిక్క, చిలుక - చిల్క, కడుపు - కడ్పు. మొ.

౨౯. మఱికొన్ని యచ్చులకుఁ బ్రామాణికప్రయోగముల వలన లోపంబు వైకల్పికముగాఁ గానఁబడుచున్నది. ఉ. ఉనికి-ఉన్కి, కలికి-కల్కి, బుడిపి-బుడ్పి, ఉంగరము-ఉంగ్రము. మొ.

అభ్యాసము.

ఈ క్రిందివాక్యములలో నుండు ద్రుతలోపాదులకు నిమిత్తములయిన సూత్రములను వ్రాయుడు.

వానినే నిన్నేనంపినఁ గార్యమగును - వ్రాయుచునుచు నేఁ జెప్పితి మంచిదన్ను వాఁడు పల్కె-వచ్చునంచు నేఁజూచితి-మా మిడికాయలు గొప్పవి - నిమ్మకాయలు చిన్నయవి - వాఁడప్పు చెప్పినమాటలు వినఁడు - ఔరార యెంతమాట పుట్టెను-బ్రహ్మణాయనమ యనియె-నమోనారాయణాయయనుచు భక్తులు పల్కిరి - వచ్చె నల్లనిదొర - చూచెను లక్ష్మణుఁడు - నిల్పెం

గోఽవముతోడ - నవ్వెన్జెలివెల్లవాఱ - చెంగలువలు గోసి
 కన్దోయినద్దుకొనియె-వానియాకృతి యందమయినది - నేవింతు
 ననంతుని-ములుకంప పైవ్రేసిన వస్త్రముమెల్లన వెలార్చుము -
 కనుఁగవ లెరియంగఁగార్చిచ్చుచూచె - మిన్నేటిజలములు పన్ను
 గాఁదెచ్చి-వానిఁగొల్చెదను-నిన్ను నమ్మెదను - కిన్నతోడఁ బొడ
 గనె - ఉంగ్రము చిటికెనవ్రేల నుంచుము.

30. తద్ధర్మార్థక క్రియాజన్యవిశేషణముయొక్క ఉకార
 మునకు అచ్చు పరంబగునపుడు నకారం బంతాగమంబుగా
 వచ్చును. ఉ. వచ్చు నచ్యుతుఁడు - వచ్చెడు నచ్యుతుఁడు. మొ.

31. వష్టీనమానమందు ఉకారాంత పదమునకు అచ్చు
 పరంబగునపుడు నకారం బంతాగమంబుగావచ్చును. ఉ. రాము
 నాజ్ఞ - మోమునందము.

32. ఋకారాంతపదంబునకు నట్లయగును. ఉ. విధాతృ
 నాజ్ఞ - దాతృనౌదార్యము. మొ.

33. నమానమందు ఉకారాంత పదములకు పరుషనరళం
 బులు పరంబులగునపుడు నకారం బంతాగమంబుగా వచ్చును.
 ఉ. గండుంగోయిల - తళుకుంజెక్కులు - మురువుండెక్కులు -
 సొగసుందలిరులు - అలరుం జొంపములు. మొ.

ఈ నకారాగమము అందు-కూర్చి-పట్టి విభక్తులు పరంబు
 లగునపుడు చేసి పరంబగునపుడును తన వర్ణకంబు పరంబగు

నవుడును పుంపాది వికారంబులకంటె బరంబుగను వచ్చును. ఉ. వనమునందు-వర్షముంగూర్చి జపము-జ్ఞానముంబట్టి మోక్షము-భక్తింజేసిజ్ఞానము-చక్కందనము-నరసంపుంబలుకులు. మొ.

38. సమాసములయందు ఉకారాంత పదంబులకు అజదులగు సమానాధికరణ శబ్దంబులు పరంబులగునవుడు టకారం బంతాగమంబుగా వచ్చును. ఉ. చిగురుటారు - కఱకు టమ్ము. మొ. చిగురాకనియుం గలదు.

ఈ ఆగమంబు అసమానాధికరణంబులందును గలుగును. ఉ. వేల్పుటావు. మొ.

39. కర్తృధారయసమాసమునందు ఆలుశబ్దము పరంబగు నవుడు ఉకారంబును దానిమీఁద రేఫాగమంబును వచ్చును. ఉ. ధీరురాలు - గుణవంతురాలు. మొ.

ఉకారంబు దేశ్యంబులం దఱుచుగా, గలుగదు. ఉ. పేదరాలు-బాలింతరాలు; పగతురాలు. మొ. కొన్నియెడల ముందుండిన ఉకారంబుమీఁద రేఫాగమము మాత్రము గానంబడుచున్నది. ఉ. గొడ్డురాలు - వియ్యపురాలు. మొ.

బొమ్మ అను శబ్దమునకు ఇల్లుశబ్దము పరంబగునవుడు రేఫంబంతాగమంబుగా వచ్చును. ఉ. బొమ్మరిల్లు.

32. సమాసమందు చేత-తోడ-వలన విభక్తుల యంత్య వర్ణములను ఇకారాదేశంబు వచ్చును. ఉ. నీచేతిపోరు - వాని

తోడి చెలిమి - నావలని నేరము - మొ. ఇదియె అలుక్సమాన మనఁబడును.

32. అందు అను సప్తమీవిభక్తికిని - ఇందునకును అలియను నాగముంబు వచ్చును. ఉ. బిడ్డయందలి దయ - అందలి హేమసౌధములు - ఇందలి రత్నసానువులు. మొ.

33. అనుకరణంబునందు అహమాదిశబ్దముల మకారమునకు ద్వితీయము వైకల్పికముగా నగును. ఉ. దాసోహమ్మనియె. దాసోహమనియె. మొ.

34. మకారేతర హల్లునకు ద్వితీయము నిత్యముగా నగును. ఉ. పాయాత్తునుచు. మొ.

35. పద్మాదులు పరంబగునపుడు ప్రథమావిభక్తిమువర్ణకమునకు నిందునున్నయు-లోపంబును వైకల్పికముగా నగును. ఉ. భయంపడు - భయపడు - భయముపడు. మొ.

36. కర్తృధారయనమానమందు విభక్త్యేకవచనమున విధింపఁబడిన మువర్ణకమునకు పువర్ణకంబును పూర్ణబిందుపూర్వకపువర్ణకంబును వచ్చును. ఉ. నరనపుఁబలుకు నరసంపుఁబలుకు. మొ.

37. బహువచనంబునందును నగును. నరనపుఁబలుకులు - నరసంపుఁబలుకులు. మొ. మువర్ణకంబుచే బువర్ణకంబును గ్రహింపఁబడుచున్నది.

38. ద్రుతప్రకృతికముమీఁది కచటతవలకు నిత్యంబుగ గజడదబలాదేశములగును. ఆద్రుతమునకు సున్నయు స్వత్యంబును

పై శల్పికముగా నగును. ఉ. వచ్చెఁ గమలాక్షుఁడు - వచ్చెంగమ
లాక్షుఁడు - వచ్చెనుగమలాక్షుఁడు-వచ్చెఁగమలాక్షుఁడు. మొ.

౪౪. ప్రథమమీఁది కచటతపలకు గనడదవ లాదేశంబు
లగును. ఉ. రాముఁడు గరుణాభిరాముఁడు-హరి ననుదెంచె -
గోపాలుఁడు డక్కులాఁడు - రాముఁడు దారకసాముఁడు - హరి
వోషించె. మొ.

౪౫. తాను-నేనుశబ్దములమీఁది కచటతపలకు గనడదవలు
రావు. అవి ద్రుతప్రకృతికములు గాన గజడదబలే వచ్చును.
ఉ. తాఁజెప్పి-నేఁ జదివితి. మొ.

౪౬. తత్సమవ్యతిరీక్తములయిన తెనుఁగు శబ్దములమీఁది
తత్సమ శబ్దముల కచటతపలకు గనడదవలు రావు. ఉ. అతఁడు
కరుణించె - తండ్రి చంద్రధరుఁడు - ఇతఁడు టంకాయుధుఁడు-
వాఁడు తామరసాక్షుఁడు, వీఁడు పావనుఁడు. మొ.

౪౭. ద్వంద్వసమాసమందుఁ బదంబుకంటఁ బరంబులగు
కచటతపలకు నిత్యముగా గనడదవ లాదేశములగును. ఉ. అరి
గోరులు - కాలునేతులు - టక్కుడెక్కులు-తల్లిదండ్రులు-ఊరు
వల్లెలు. మొ.

అభ్యాసము.

క్రింది వాక్యములనుండు ఆగమాదులకు విధాయకము
లయిన నూత్రములను జెప్పుము - లేక-వ్రాయుము.

వచ్చునన్నఁజూచి యిచ్చకమాడెను-రాజనాజ్ఞచే భటులు
బగడమాడిరి - విధాతృ నాజ్ఞమీఱ నెవనికి శిష్యము - విధాతృ
ననుమతిని వాల్చీకి రామాయణంబుఁజేసె - ఉపనంబునకుంజని
యలరుంజొంపములను గండుగోయిలలను జూచి తళుకుం
జెక్కుల తలిరుంబొండ్లు తల్లడిల్లిరి-సుకృతవిశేషంబున సౌందర్యం
బును సరసంపుం బుక్కులును గల్గును - విరహులు మదనుని
కటకుటమ్ములకు బెగడిరి - నజ్జనులు గుణవంతురాండ్రఁ బొగడు
దురు-ధీరురాలు వ్యసనంబులఁ జిక్కదు - వానివలని భయము
నాకెన్నందును లేదు-వారికి వారియందలి ప్రేమ యనదృశము-
ఈసునఁబొదలెడు రాధకు దాసోహమ్మనుచు సందతనయుఁడు
వల్కె-నీవు వానికి భయంపడకుము - వాఁడు వోయెను - నీవు
చెప్పినదేమి-తాఁజెప్పినది తనకేతెలియదు - నీవు పావనుండవు-
అక్క నెల్లెండ్రసొంపు నెప్ప నలవికాదు.

నూత్రములను జెప్పుచు నీక్రింది తప్పులను దిద్దుము.

దానికి కలిగిన సంపద జెఱుపునకుఁ గారణమాయెను - యో
గ్యురాలు యెవతె-ధాత్రనుమతిని దక్షుఁడు ప్రజల సృజించెను-
విరసము మాటలు పల్కువలదు - అన్నతమ్ము లాడుచున్నారు -

వాడు వాండు పుత్రులంజూచె-నేను నెప్పినది పానికి యింపు
గాదు - బొమ్మయిండ్లు పాలుపుగనున్నవి - పొదయిండ్ల దూఱ
కుము - కూరకాయలు తెప్పింపుము. పూవమ్ములు మారునివి.

రక. ఆంధ్రభాషయందు టి-ంటి-తి మొదలయినవి జౌవ
విభక్తికములను పేరుగలవి. ఇవి విభక్తివరంబగునపుడును సమా
నమందును నామముల రు-లు-ల్లు-డు-లి-న్న-యి మొదలగు
వానికి వచ్చును. ఉ. నీరు-నీటిని-నీటివెల్లువ; ఏలు-ఏటికి-ఏటి
కాల్వ; విల్లు-వింటికి-వింటికొప్పు; కూడు-కూటికి-కూటికుండ;
అంబలి - అంబటికి - అంబటినీళ్లు; కన్ను - కంటికి - కంటితుద;
నేయి - నేటికి - నేటికుండ. మొ.

కొన్నియెడల విభక్తి వరంబగునపుడుమాత్రము వచ్చును.
ఉ. మిన్ను-మింటికి - మిన్నేలు; వుడినెడు - వుడినెంటికి - వుడి
నెడునీళ్లు. మొ.

కొన్నియెడల సమానమందుమాత్రము వచ్చును. ఉ. పాము-
పామునకు-పావతేడు; వేము-వేమునకు-వేపచెట్టు. మొ.

కొన్నియెడల సమాన విభక్తుల రెంటును గలుగవు.
ఉ. పైరు-పైరునకు - పైరుజొంపము; కల్లు - కల్లునకు - కల్లు
కుండ; ఎన్ను-ఎన్నునకు-ఎన్నుగంట. మొ.

అభ్యాసము.

ఔవవిభక్తికములన నెవ్వి? అవి యెప్పుడు వచ్చును? కన్న
 శబ్దమునకు ద్వితీయాద్యేకవచనములు చెప్పుము? వింటా అను
 నది యే విభక్తి? నేయి-నూయి-గోయి-రాయి-వాయి-చేయి
 ఈ పదములు మఱియొక పదముతో నమసించునపుడు ఔవ
 విభక్తికములు వచ్చునట్లు చెప్పుము.

సంధివరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము.

అజంతపరిచ్ఛేదము.

౧. దు-ము-వు-లు-వ్రథమావిభక్తి.
- ని-ను-ల-కూర్చి-ద్వితీయావిభక్తి.
- చేత-చే-తోడ-తో-తృతీయావిభక్తి.
- కై-కొఱకు-చతుర్థీవిభక్తి.
- పట్టి-వలన-కంటె-పంచమీవిభక్తి.
- కి-కు-యొక్క-లోపల-షష్ఠీవిభక్తి.
- అందు-న-సప్తమీవిభక్తి.

౨. ఓయి-సంబోధనార్థకావ్యయము.

ఓయి పదంబునందలి యివర్ణంబునకు మహదామంత్రణంబున వైకల్పికంబుగా - అనుహదామంత్రణంబున నిత్యముగా లోపంబు గలుగును. ఓయి రాముఁడ-ఓ రాముఁడ-ఓ చెలి - ఓ మృగము. మొ.

౩. నీచత్వమిత్రత్వంబు లర్థంబులగునపుడు పుంవాచకంబున రి అనియు - స్త్రీవాచకంబున సి యనియు ఆదేశంబులగును. ఉ. ఓరి దురాత్మ-ఓరి చెలికాఁడ - ఓసి దురాత్మరాల - ఓసి చెలి. మొ. ఓ-ఓయి-ఓరి-ఓసి వీని బదాదియందుఁ బ్రయోగించునది.

సంబోధనంబున రో అను నవ్యయము స్త్రీవాచకంబులకుఁ బరంబుగ వచ్చును. ఉ. అక్కరో. చెలియరో. మొ.

౪. స్త్రీలు తిర్యగ్జంతువులు అచేతనములు అమహత్తులు- ఇతరములు మహత్తులు.

అమహచ్ఛబ్ద విశేషణములు అమహత్తులు - మహచ్ఛబ్ద విశేషణములు మహత్తులు.

౫. విభక్తి పరంబగునపుడు మహచ్ఛబ్ద సంబంధియగుఅంత్య అకారంబునకు ఉకారంబా జేశంబగును. ఉ. రామ-రాము. మొ.

౬. పుంలింగమందు ఇకారాంత వ్యతిరీక్త మహచ్ఛబ్ద సుప్రత్యయంబునకు బిందు పూర్వక డువర్ణకంబు వచ్చును. ఉ. రాముఁడు-రాముండు. మొ.

౭. కొన్ని అమహచ్ఛబ్దంబులకు మహద్వివక్షయందు అట్టి డువర్ణకంబు వచ్చును. ఉ. నముద్రుఁడు-మేఘుఁడు. మొ.

౮. సంబోధన ప్రథమైకవచనంబునకు అంతమందు అదా గమంబును బహువచనంబునకు ఆరదాగమంబును వచ్చును. తకార ముచ్చారణార్థము. ఉ. ఓ రాముఁడ-ఓరాములార. మొ.

౯. వీనికి దీర్ఘంబు వైకల్పికంబుగ నగును. ఉ. ఓ రాముఁ డా-ఓరాములారా. మొ.

౧౦. కొందఱు సంబోధనంబున డువర్ణకము లేదందురు. ఉ. ఓ రామ-ఓ రామా. మొ.

౧౧. లాంతవ్యతిరిక్త ప్రాతిపదికంబులకంటె బరంబైన ప్రథమా బహువచన ద్వితీయా బహువచనములకుఁ గ్రమంబుగ లులవర్ణంబు లాదేశములగును. ఉ. రాములు-రాములఁ; వనములు-వనములఁ. మొ.

౧౨. దీర్ఘపూర్వక లకారోపథ కాదంత సంస్కృత సమమహచ్చబ్దములమీఁది లులలకు రురలాదేశంబులగును. ఉ. బాలురు - బాలురఁ. మొ.

౧౩. పగతుఁడు మొదలగు వికృతి శబ్దంబుల లులలకును రుర లాదేశంబులగును. ఉ. పగతురు - పగతురఁ - నెయ్యురు-నెయ్యురఁ - అల్లురు - అల్లురఁ - బలియురు - బలియురఁ - ఓ పగతురార. మొ.

౧౪. మహాదమహచ్చబ్దంబుల ద్వితీయైక వచనములకుఁ గ్రమంబుగ నినువర్ణకంబులు వైకల్పికంబుగనగును. ఉ. రామునిఁ-రాముఁ; వనమును-వనముఁ. మొ.

౧౫. కర్త ప్రవచనీయార్థమందు కూర్చి వర్ణకంబగును. ఉ. వర్షముంగూర్చి జపము. మొ.

౧౬. తృతీయావిభక్తి పరంబగునపుడు మహచ్చబ్దంబులకు ఏకవచనంబున వైకల్పికంబుగ ని అను ఆగమంబును, మహాద మహచ్చబ్దంబులకు బహువచనంబున నిత్యంబుగ ల అను ఆగమంబును వచ్చును.

౧౭. తృతీయా విభక్తికి చేత - చే వర్ణకంబు లాదేశంబు లగును. ఉ. రామునిచేత = రాముచేత - రాములచేత - రాములచేత - వనముచేత - వనములచేత. మొ.

౧౮. సహస్థమందు తృతీయావిభక్తికి తోడ తోవర్ణకంబు లాదేశంబులగును. ఉ. రామునితోడ వచ్చెనీత - రామునితో వచ్చెనీత. మొ.

౧౯. చతుర్థి విభక్తికి కై - కొఱకు వర్ణకంబు లాదేశము లగును. ఉ. రామునికొఱకు - రాములకొఱకు - రామునికై - రాములకై - వనముకై - వనములకై. మొ.

౨౦. పంచమీ విభక్తికి వలన వర్ణకం బాదేశములగును. ఉ. రామునివలన - రామువలన - రాములవలన ; వనము వలన. మొ.

౨౧. గుణము కారణమగుచుండఁగా పంచమీ విభక్తికి పట్టి అనునదియగును. ఉ. జ్ఞానముంబట్టి మోక్షము. మొ.

౨౨. అన్య దూర సమీపాద్యర్థకములు పరంబులగు నపుడు పంచమీవిభక్తికి కంటె వర్ణకంబాదేశంబగును. ఉ. వాని కంటె నన్యండు - దానికంటె దూరము - దీనికంటె సమీపము - రామునికంటె నితరుడు. మొ.

౨౩. ఉకార ఋకారాంత శబ్దంబులకంటె బరంబయిన షష్ఠ్యేకవచనంబునకు కువర్ణకం బాదేశం బగునపుడు నకారంబు పూర్వార్థమంబుగా వచ్చును.

౨౪. ఇకారాంతవ్యతిరీక్తశబ్దంబుల షష్ఠీవిధక్తికి కువర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. రామునకు - రాములకు - గురువునకు - విధాతృనకు - అంబకు - రమకు. మొ.

౨౫. ఇకారాంతశబ్దంబులకును - ఏకాక్షర ఈకారాంత శబ్దంబులకును కివర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. హరికి - మతికి - గౌరికి - శ్రీకి - స్త్రీకి. మొ.

౨౬. నీ - మీ అను సర్వనామశబ్దంబులకు కివర్ణకంబు రాదు. ఉ. నీకు - మీకు.

౨౭. నిర్ధారణార్థమందు విధింపఁబడిన షష్ఠీవిధక్తికి లోపల లోవర్ణకంబు లాదేశంబులగును. ఉ. దేవతలలోపల గౌరి యధికురాలు-దేవతలలో రాముఁ డధికుఁడు. మొ.

సాధంబులోపల నిత్యాదులయందు లోపలననునది అంతర పర్యాయంబగు దేశ్యశబ్దముగాన నది సమానంబని యెఱుఁగవలయు.

౨౮. శేషార్థమందు విధింపఁబడిన షష్ఠీవిధక్తికి యొక్క వర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. రామునియొక్క గుణములు-రాజు యొక్క పురుషుఁడు. మొ.

౨౯. నిమిత్తాద్యర్థంబులం గలిగిన సప్తమీవిధక్తి ప్రథమాసమముగా నుండును. ఉ. చర్తము నిమిత్తము వులిని జంపెను. మొ.

30. సప్తమీవిభక్తికి అందు వర్ణకంబాదేశం బగును. ఉ. రామునియందు - రామునందు - రాములయందు - వనమునందు. మొ.

31. సమీపవర్తియగు ఇదం శబ్దార్థమునకు అధికరణత్వము వివక్షించునపుడు ప్రకృతి ప్రత్యయ సముదాయంబునకు ఇందు వర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. ఇందు భుజియించె - ఇందు శయనించె. మొ.

32. ఉకారాంతంబులగు కొన్ని అమహచ్ఛబ్దంబులకు సప్తమ్యేకవచనంబున స అను వర్ణకంబు వచ్చును. వనమున - ధనమున - ధనువున. మొ.

అభ్యాసము.

సంబోధనార్థకములయిన యవ్యయము లెవ్వి? అమహత్తు లెవ్వి? మహత్తులెవ్వి? సముద్రుడు-మేఘుడు-ఉరగులు - ఇవి మహత్తులా? అమహత్తులా? మహత్తులకుఁ బ్రథమైకవచనంబున వచ్చునట్టి వర్ణకమెద్ది? అమహద్వితీయైకవచనవర్ణక మెద్ది? అది నిత్యమా? వికల్పమా? నిత్యమన నేమి? వికల్పమననేమి? బహువచననూచకములగు వర్ణకములెవ్వి? తృతీయైకవచనమున వచ్చునట్టి యాగమమెద్ది? బహువచనమునకు వచ్చునట్టి యాగమమెద్ది? ఉదాహరణములు కొన్ని చెప్పుము. లోడకంటె - పట్టి - లోపల వర్ణంబు లేయేయర్థంబుల వచ్చును?

ఉకార ఋకారాంతములకు నకారాగమం బెపుడు వచ్చును?
శ్రీకు - గారికు అని చెప్పవచ్చునా-కూడదా ! చెప్పవలసినవిధి
యేమి ? కూడని విధమేమి ? నీకి అని యేనూత్రముచే కివర్ణ
కము వచ్చును ? అట్లు చెప్పుట సాధువా? అసాధువా ?

33. స్త్రీలింగములుగాని అకారాంతములైన అమహచ్ఛబ్దం
బుల ప్రథమైకవచనమునకు మువర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ.
వనము - ధనము - పర్వతము. మొ.

34. ఆ మువర్ణకంబునకు ద్వితీయైకవచనము పూర్ణబిందుపూ
ర్వక బువర్ణకంబయినను వచ్చును. ఉ. వనమ్ము - వనంబు. మొ.

35. మువర్ణకాంతములైన శబ్దములకు ప్రథమాబహువచన
ము మొదలగు విభక్తులు పరంబులగునపుడు మువర్ణకం బాగ
మంబుగా వచ్చును. మువర్ణకమునకు విధించిన ద్వితీయానులు
దీనికిని వచ్చును. ఉ. వనములు-వనమ్ములు-వనంబులు-వనము-
వనమ్ము - వనంబు - వనముల-వనమ్ముల-వనంబుల. మొ.

36. కొన్నియెడల అమహచ్ఛబ్దంబుల ఆగమ మువర్ణకంబు
నకు బహువచనంబు పరంబగునపుడు లోపంబును పూర్వమం
దున్న అకారంబునకు దీర్ఘంబును వచ్చును. ఉ. జొంపాల
కూటాలు. మొ.

37. ఇకారాంతశబ్దంబుల సుప్రత్యయంబునకు లోపంబు
వచ్చును. ఉ. హరి-వారి-మతి. మొ.

35. వీనికి బహువచనంబు పరంబగునపుడు ఉకారంబు అంతా దేశంబుగానగును. ఉ. హరులు-వారులు-మతులు. మొ.

36. ఇకారము ఉపాంత్యముగా అంత్యముగాఁగలిగిన శబ్దములకు బహువచనంబు పరంబగునపుడు ఉపాంత్యమునకు ఉకారాదేశంబు వచ్చును. ఉ. బలిమి - బలుములు - కలిమి - కలుములు. మొ.

దోసిలి మొదలగుశబ్దంబుల ఉపాంత్య ఇకారమునకును మొదటి ఇకారమునకును గలుగదు. ఉ. దోసిల్లు - పందిల్లు - సిల్లు. మొ.

౪౦. ఇకారాంతమహచ్చబ్దంబులకుఁ దృతీయా విభక్తి పరంబగునపుడు న్యాయంబు లేదు. ఉ. హరిచేతఁ-హరికొఱకుఁ. మొ.

౪౧. ఇకారాంతశబ్దముల సంబోధనప్రథమైకవచనమునకు అదాగమంబులేదు-దీర్ఘంబువై కల్పికంబుగానగును. ఉ. ఓహరి-ఓహరీ-ననుం గృహజూడు భారతీ. మొ.

౪౨. ఈకారాంతశబ్దములకు ప్రాన్వంబుగలుగఁగా ఇకారాంతంబులకుంబోలేఁ గార్యంబు నెఱుంగవలయు. ఉ. గ్రామణి-గ్రామణులు-నది-నదులు-గౌరి-గౌరులు. మొ.

౪౩. ఉకారాంతశబ్దములకు మూఁడులింగములయందును ప్రథమైకవచనమునకు పువర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. గురువు-ధేనువు-వస్తువు. మొ.

౪౪. ప్రథమాబహువచనము మొదలగు విభక్తులయందు ను ఆయాగమంబు గానవచ్చును. ఉ. గురువులు-గురువు - గురువుల - వస్తువుచేత - వస్తువులచేత - ధేనువులతోడ. మొ.

౪౫. ఉకారాంత మహచ్చబ్దంబులకు వైకల్పికముగా డువర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. గురుడు-గురువు. మొ.

౪౬. మను వట్వాదిశబ్దంబులకు డువర్ణక నివర్ణకంబులు లేవు. ఉ. మనువు-మనువు-వటువు. మొ.

౪౭. ఉకారాంతశబ్దములకు సంబోధనప్రథమైకవచనము నందు డువర్ణక పువర్ణక అదాగమంబులు లేవనియును పుత్రము వచ్చుననియును కొందఱు చెప్పుదురు. ఉ. ఓగురూ-ఓశంభూ. మొ. జరత్కూరూ మునిశ్రేష్ఠ యను భారతప్రయోగమువలనఁ బ్రాతిపదికాంత ఉకారమునకే పుత్రంబు - లోపవిధి బలీయము గనుక ను లోపంబు.

౪౮. ఓకారాంతంబయిన గోశబ్దంబునకు 'గోవు' అని రూపంబు.

౪౯. నామంబుల తుదనుండుదీర్ఘంబునకు హ్రస్వంబు గలుగును. ఉ. అంబ-గౌరి-వధువు. మొ.

౫౦. దేశ్యపదంబుల దీర్ఘంబులకు హ్రస్వంబు గలుగదు. ఉ. నవలా-నేజా-లకోరీ. మొ. కొన్నియెడల లకోరీ శబ్దంబునకు హ్రస్వంబు గానఁబడియెడి. ఉ. లకోరీ-లకోరులు.

౫౧. ఏకాక్షరనంస్కృతశబ్దంబుల దీర్ఘంబునకు ప్రాస్వంబు గలుగదు. ఉ. శ్రీ-ప్రీ-జ్య-మా. మొ.

౫౨. దీర్ఘ సమాసములయందు వైకల్పికంబుగ ఈకారంబు నకు ప్రాస్వంబు గలుగును. ఉ. నదిసుతగురుకర్ణశల్యనాగపురీశుల్.

౫౩. వృథాయను అవ్యయంబు దీర్ఘంబునకు ప్రాస్వంబు వైకల్పికంబు. ఉ. వృథచేసితివి-వృథా శపియింతురే.

౫౪. ఋకారాంతములు అవిధాత్రాదులు - విధాత్రాదులు అని రెండు విధములు గలవి.

౫౫. అవిధాత్రాదుల అంత్యాచ్చునకు అకారం బాదేశంబుగా వచ్చును. ఉ. పిత-మాత-స్వస. మొ.

౫౬. విధాత్రాదిగణంబునకు వైకల్పికముగా దువర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. విధాత-విధాత్యుడు-నవిత-నవిత్యుడు - నేత - నేత్యుడు. మొ. ఈరెండును గ్రమముగా రమాశబ్దముతోడను ఈశశబ్దముతోడను దుల్యంబులు.

౫౭. కొన్నియెడల అమహచ్చబ్దంబులకును ఏకాదిగణంబునకును బిందుపూర్వక దువర్ణకం బాదేశంబగును. ఆదేశంబగునపుడు ఉకారంబు గలుగదు. ఉ. కత్తళుడు - కైరలుడు - పులియలుడు - వనమొక్కలు. ఇత్యాదు లమహత్తులు. ఒక్కలు - అతలు - ఇతలు - ఎవ్వలు - మనుమలు - గండలు - మిండలు.

ఇత్యాదు లేకాదులు. ఆ యేకాదిగణములలో నొక్కఁడను దానికి నొక్కఁడనియును రూపంబు గలదు.

గీ. అనమాసమందు సురశబ్దంబునకు స్త్రీత్వబహుత్వంబు లగును. ఉ. సురలు. సమాసమందు భూనురుఁడు.

గీ. అసురశబ్దము వైకల్పికముగా స్త్రీతుల్యంబు. ఉ. అసుర-అసురుఁడు.

౬౦. కుశాదిశబ్దంబుల మువర్ణకంబునకు లోపంబు నిత్యం బు. ఉ. కుశ-దర్భ. మొ.

౬౧. దూతాదులకు స్త్రీత్వంబు బహుళంబు. ఉ. దూత-దూతుఁడు-యోధ-యోధుఁడు-శుంఠ-శుంఠుఁడు.

౬౨. చరిత-భ్రమ-హంస-అభిలాష-తరంగ ఇత్యాదులకు మువర్ణకంబు వైకల్పికంబు. చరిత-చరితము. మొ.

౬౩. మీసము-చుట్టము వీనికి బహువచనంబు పరంబగు నవుడు మువర్ణలోపంబు వైకల్పికంబు. ఉ. మీసలు - మీస ములు-చుట్టలు-చుట్టములు.

౬౪. రైశబ్దమునకు 'రో' యనియు-నౌశబ్దమునకు 'నావ' అనియు రూపంబులు. ఉ. రోయీవి-రోపడఁఁది-నావఁ జూచె-నావ నడచె.

౬౫. క్షౌశబ్దము స్త్రీసమము. ఉ. క్షౌయుదయించె. కంఠ రాశబ్దము సమంసకసమము. ఉ. కంఠరము.

౬౬. భూ శబ్దమునకు భుని - దివ్ శబ్దమునకు దివి అని రూపంబులు. ఉ. భుని దివి నీవలనఁబొడమె బురువవతంసా.

౬౭. ఐకారమునకు అయి యనియు-ఔకారమునకు అవు అనియు ఆదేశంబులు వైకల్పికముగా నగును. ఉ. చెలువై-చెలువయి-ఔర-అవుర. మొ.

౬౮. ష్వంద్వనమాసమందుఁ బూర్వపదమందున్న ఋకారంబునకు రేఫాదేశంబు వైకల్పికంబు. ఉ. మాత్రపితృబుద్ధి సంభోధిపుత్రిఁగొలుతు-మాతాపితృబుద్ధి సీత మదిలోఁదలతుఁ.

౬౯. ఆంధ్రమం దొకానొకచోట గకారంబునకు వకారం బాదేశంబగును. ఉ. పోగు - ప్రోవు - ఈగి - ఈవి - తొగ - తొవ. మొ.

రేగు - బాగు - వాగు ఇత్యాదులయందుఁ గలుగదు.

౭౦. కొన్నియెడల నువర్ణాంత శబ్దములకు ఏకవచనంబు నందు వికల్పముగాను బహువచనంబునందు నిత్యముగాను నువర్ణంబునకు బిందుపూర్వక కువర్ణం బాదేశం బగును. ఉ. కొలను-కొలఁకు-కొలఁకులు - వలను-వలఁకు - వలఁకులు-కెలను-కెలఁకు-కెలఁకులు-మ్రాను-మ్రాఁకు-మ్రాఁకులు. మొ.

౭౧. మఱి కొన్ని నువర్ణాంత శబ్దములకు అల్ల అర్ధబిందు పూర్వక గువర్ణకం బాదేశంబగును. ఉ. రేను-రేగు-రేగులు-గోను-గోగు-గోగులు. మొ.

22. కొన్నియెడల బహువచనంబు పరంబగునపుడు నువ ర్ణమునకు లోపంబువచ్చును. ఉ. చేను-చేలు - మీను - మీలు- పేను-పేలు.

మేను-కొను-వీను ఇత్యాదులయందు రాదు.

23. ద్విత్వముతోఁగూడిన లువర్ణంబునకు లులలు పరము లగునపుడు వైకల్పికముగా పూర్ణబిందు పూర్వక డువర్ణం బాదేశంబగును. ఉ. విల్లు - విండులు-ముల్లు - ముందులు - విల్లుల - విండుల. మొ.

24. ఆ డువర్ణ సంబంధియైన ఉకారమునకు లోపంబువైకల్పికముగానగును. ఉ. విండ్లు-విండ్ర - ముండ్లు-ముండ్ర. మొ.

25. ఆలు మొదలగు శబ్దంబుల లువర్ణంబునకు లులలు పరంబులగునపుడు పూర్ణబిందు పూర్వక డువర్ణంబును-దాని ఉకారంబునకు లోపంబును-ఆ లులకు రురలును ఆదేశంబులగును. ఉ. ఆలు-ఆండ్లు-ఆండ్ర - జవరాలు-జవరాండ్లు - జవరాండ్ర-కోడలు-కోడండ్లు-కోడండ్ర. మొ.

26. ఏలు-గోరు ఇత్యాది శబ్దములయందున్న ఉకారము నకు లోపంబు రాఁగా అలఘు లకారం బాదేశంబగును. ఉ. ఏల్లు-గోల్లు. మొ.

27. డలట వీని ఉకారఇకారములకు లులలు పరంబు లగు నపుడు లోపము వైకల్పికము. ఉ. త్రాడు - త్రాల్లు-త్రాడులు-

తడి-తల్లు-తడులు-చాలు-చాళ్లు - చాలులు-అంబలి - అంబళ్లు-
అంబలులు-చెట్టు-చెట్లు-చెట్టులు-జెట్టి-జెట్లు-జెట్టులు. మొ.

౭౮. ద్విత్వముతోఁగూడిన యవర్ణముయొక్క ద్విత్వమున
కును ఉకారమునకును లోపంబు వైకల్పికంబు. అంబళ్లాఁచి -
పందిళ్వేసి. మొ.

౭౯. ఔపవిభక్తిక యోగ్యమైన లిప్యర్ణమునకు లులవర్ణకం
బులు పరంబులగునపుడు ఇకారమునకు లోపంబును-పూర్ణబిం
దుపూర్వక దువర్ణంబును బహుళముగా వచ్చును. ఉ. రోఁకలి-
రోఁకండ్లు - అటకలి - అటకండ్లు - గొడ్డలి - గొడ్డండ్లు. మొ.

౮౦. నామంబులకడపట మున్ను సంయుక్తంబయి ముగిసిన
దయినను లువర్ణకంబు మరలఁ గానంబడుచున్నది. ఉ. మొన
ళ్లులు-నెమళ్లులు-ముండ్లులు. మొ.

౮౧. ఉకారాంతములగు కొన్నిశబ్దంబులకు న అను నప్త
మీవిభక్తి పరంబగునపుడు నామాంతమందున్న ఉకారంబునకు
విభక్త్యాద్యయందున్న నకారంబునకు లోపంబగు. ఉ. చోట
నఁ - చోటఁ - ఇట్లు మీఁదఁ - క్రిందఁ. మొ.

కొంగున-వీఁపున - వైపున ఇత్యాదులయందుఁ గలుగదు.

౮౨. ఔపవిభక్తికాంతంబులగు నామంబులకు నప్తమ్యర్థ
తృతీయార్థములయందు అత్వంబు వచ్చును. ఉ. పంటఁ -
మింటఁ - చేతఁ - వాతఁ. మొ.

౮౩. ఉకారాంతవ్యతిరిక్తంబులును సంస్కృతప్రాకృతసమంబులునగు స్త్రీలింగశబ్దంబులకును - స్త్రీసమంబులయిన సమస్తదేశ్యశబ్దంబులకును నులోపంబు గలుగును. ఉ. అంబ-రమ-గారి-వాణి-జెడ-మేర - రాణి - సిరి-జాడ - మేడ-తావి - మోవి-ఊరు-తేరు-మోవు-దావు. మొ.

౮౪. ఇయ ఆంతమందుఁగల శబ్దంబులయొక్క ఇయ అనుదానికి ఏకారాదేశంబును-ఇకారమునకు లోపంబును వైకల్పికముగానగును. ఉ. విడియము:-విడెము-విడ్యము. ముత్తియము-ముత్తైము-ముత్యము. కన్నియ-కన్న-కన్య. మొ.

౮౫. దేశ్యశబ్దములన్నియుఁ దఱచుగా స్త్రీలింగసమంబులును నపుంసకలింగసమంబులునుగా నుండును. ఉ. అన్న-చిన్న-బియ్యము-వియ్యము. మొ. తఱచుగ ననుటచే అల్లుడు. మొ.

౮౬. స్త్రీసమంబులగు దేశ్యశబ్దంబులు తత్సమస్త్రీలింగసమములుగా నుండును. ఉ. జాడ - మేడ - తావి - మోవి - మోవు-దావు. మొ. నపుంసక సమములగు దేశ్యశబ్దంబులు నపుంసక తత్సమ శబ్దంబులవలె మువర్ణాంతములుగా నుండును. ఉ. జొంపము-ఱంపము-పల్లము-బెల్లము. మొ.

౮౭. తత్సమశబ్దంబులు తఱచుగా ప్రకృతితోడ సమానమయిన లింగము గలవిగానుండును. ఉ. రాముఁడు-నీత - రఘుకులము-జముఁడు-జడ-కారము. మొ.

౮౮. వర్ణనిర్దేశమందును ప్రత్యయమందును వర్ణమునకు దీర్ఘంబువచ్చును. ఉ. కాకు-మూకు-నూవచ్చును-మూవచ్చును.

౮౯. వడ్లు-సిల్లు. ఇత్యాదులు నిత్యబహువచనాంతములు. వెండి-బంగారు ఇత్యాదులు నిత్యైకవచనాంతములు.

౯౦. అదంతగుణవాచకంబులకంటఁ బరంబుగ నివర్ణకంబు బహుళంబుగానగును. ఉ. నల్లని కలువ - నల్లగలువ. తెల్లని తమ్మి-తెల్లదమ్మి. బహుళమన్నందువలన చక్కనివాఁడు. ఇత్యాదులందు నివర్ణంబు నిత్యంబు. అదంత మన్నందున వెలిదమ్మి. ఇత్యాదులయందు నివర్ణంబులేదు.

౯౧. నిందయందు శబ్దాదినుండి వర్ణంబునకు గివర్ణం బాదేశంబగును. హరి-గిరి-పని-గిని. మొ. దీర్ఘంబునకు దీర్ఘంబగు. ఉ. రాముఁడు-గీముఁడు. మొ.

శాస్త్రనియమంబు లేక ప్రయోగశరణంబులై గ్రంథంబుల ననేక శబ్దంబులు గానంబడుచున్నవి. ఉ. నిగనిగలు - నిగన్నిగలు - నిగనిగమనెను - తళతళమనెను - జంజమ్మనెను - వికవికనవ్వెను - హూహూయని యగ్నినూఁదెను-గునగున నడచెను-నట్టనడుమ-కొట్టకొన-చిట్టచివర - పట్టపగలు-ఎట్టయెదురు - మిట్టమిట్టు-క్రిన్నన - కొంజిపురు- నెన్నడుము-నెత్తాని. చెంగలువ-చెంగావి - పొందామర - ప్రాజదువులు - వేవేలు - వేనవేలు - రాయంచ-ఇందనుక-పేరురము - మోసల నోనాడెను - మతాక-చానేనెను-దీలువడె - నేతురు - పోషింతె-మంతె-వలిమిరి - చలిమిరి-కల్లరి-జూదరి-కన్నెటికము-రెడ్డటికము. మొ.

౯౨. నగనె - పొనరె - పొందె. ఇత్యాదులయం చాది
హల్లునకు లోపంబు వైకల్పికంబు. ఉ. ఎగనె-ఒనరె-ఒందె.

అభ్యాసము.

దీర్ఘాంతములకు సంస్కృతశబ్దములకుఁ దెనుఁగున నెట్లు
ప్రయోగము? ఉదాహరణములెవ్వి? ఋకారాంతము లెట్లు
ప్రయోగింపనగును? ఉకారాంతములకు వచ్చునట్టి వర్ణకము
లెవ్వి? మనుఁడని ప్రయోగింపవచ్చునా? వృద్ధ - చార్వాకు-
మూర్ఖ ఇవి సాధువులా? వేఱు రూపములున్నఁ జెప్పుము. దర్భ
ము-కుశము-అని చెప్పవచ్చునా? చేనులు-గోనులు-రేనులు-ఇవి
సరియైన రూపములా? కానియెడల దిద్దుము. సూత్రము
చెప్పుము. వనశబ్దమునకుఁ దృతీయావిభక్తి చెప్పుము. ములికి-
బుడిపి-కలికి-వీనికి బహువచనరూపము లెవ్వి? దోసిలి - అట
కలి-గొడ్డలి-వీనికి బహువచనములు చెప్పుము.

తప్పులు దిద్దుము.

హరినిచేతఁ-వటునిఁ-వటుఁడు - రమాయొక్క - రాములో
వలఁ-రాముయందు - గాలు మందనుండి వచ్చినవి-దోసిలిలు-
కుశము-పితృడు - మాతృ - అయిశ్వర్యము - హరిలకొఱకుఁ-
రామునఁ-వడ్డులు.

అజంతపరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము.

హాలంతపరిచ్ఛేదము.

౧. హాలంతశబ్దములు. అగుణవద్గణములు-గుణవద్గణములు అని రెండువిధములు గలవి.

౨. అగుణవద్గణములు సంస్కృతప్రథమైకవచనతుల్యములు. ఉ. కకుప్-దిక్-దృక్. మొ.

౩. గుణవద్గణములు సంస్కృతద్వితీయైక వచనతుల్యములు. ఉ. గుణవంతమ్-సుహృదమ్-వేదవిదమ్. మొ.

౪. ప్రాసవంబుకంటఁ బరంబులయిన అగుణవద్గణంబుల కడహల్లులకెల్ల ద్విత్వోత్పంబులు వచ్చును - సుప్రత్యయము లోపించును. ఉ. కకుప్-విక్కు-దృక్కు. మొ. దీర్ఘంబుకంటఁ బరంబులయిన హల్లులకు ద్విత్వంబు వైకల్పికంబు-ఉత్పంబు-నిత్యంబు. ఉ. వాకు-వాక్కు. మొ.

౫. గుణవద్గణంబులయొక్క అంత్యహల్లునకు లోపంబు గలుగును.

౬. వానికి మహత్తులకు డువర్ణకంబును అమహత్తులకు మువర్ణకంబును మునుపటివలెనగును. ఉ. గుణవంతుఁడు-సుహృదుఁడు-అనడ్వాహము - శ్వానము. మొ. మఱికొన్ని హాలంత శబ్దముల యంత్యహల్లునకు వికల్పముగా లోపంబు గలుగును. ఉ. జగము-జగత్తు.

౭. ఆత్మ శబ్దమునకు ఆత్మ-ఆత్మఁడు-ఆత్మము అని మూఁడు రూపంబులు.

౮. ఇమనిచ్ ప్రత్యయాంతములకు గరిమ-గరిమము అని ఇట్లు రెండు రూపంబులు.

౯. రాజ శబ్దమునకు రాజు అనిరూపము.

౧౦. పథి, ఋభుక్షి శబ్దములకు పథము ఋభుక్షుఁడు అని రూపంబులు.

౧౧. సుశర్తాదులకు రూపద్వయంబు. ఉ. సుశర్త-సుశర్తుఁడు-నిగమశర్త-నిగమశర్తుఁడు. మొ.

౧౨. హనుమచ్ఛబ్దమునకు హనుమంతుఁడు-హనుమానుఁడనియు-భగవచ్ఛబ్దమునకు భగవంతుఁడు - భగవానుఁడనియు రూపంబులు.

౧౩. సకారాంతశబ్దములందుఁ గొన్నిటికి అంత్య సకార లోపంబు గలుగును. ఉ. తేజము - తేజస్సు-వక్షము - వక్షస్సు. మొ. కొన్నిటికి గలుగదు. ఉ. వయస్సు-వయస్సు. మొ.

౧౪. సకారాంత శబ్దములందుఁ గొన్నిటికి ద్విత్వలోపంబునగును. ఉ. మనము - మనస్సు - మనసు - శిరము - శిరస్సు - శిరసు. మొ.

౧౫. సంపచ్ఛబ్దమునకు సంపద - సంపత్తు-ఆపచ్ఛబ్దమునకు ఆపద-ఆపత్తు అనిరూపములు.

౧౬. విశేషణంబులకు విశేష్యంబులకుంబోలె లింగ ప్రయుక్తరూపంబు లగు. ఉ. నమస్తునిరాజుఁడు రాముఁడు - నమస్తునిరాజసీత-బహురాజము దేశము.

౧౭. తదాద్యర్థకములైన - ఆ - ఈ-ఏ-లకు మహాదగ్ధంబున ప్రథమైకవచనంబున వాఁడు-వీఁడు - ఎవఁడు అనియును ; బహువచనంబున వారు - వారలు - వాండ్లు-వీరు-వీరలు - వీండ్లు-ఎవరు - ఎవ్వరు - ఎసండ్లు-ఎవ్వండ్లు అనియును ; ద్వితీయైకవచనంబున వాని-వీని-ఎవని అనియును ; బహువచనంబున వారి-వీరి-ఎవరి అనియును ; మహాత్వర్థకంబునఁ బ్రథమైకవచనంబున ఆమె-ఈమె - ఏమె అనియును ; అమహాదగ్ధంబునఁ బ్రథమైకవచనబహువచనంబుల అది - అవి - ఇది - ఇవి - ఎది-ఎవి అనియు రూపంబు లెఱుంగునది.

౧౮. అస్త్యచ్చబ్దదేశ్యము నా. దీని ప్రథమైకవచనములు నేను-ఏను. బహువచనములు మేము-ఏము. ద్వితీయైకవచనములు నన్ను-నను. బహువచనములు మమ్ము-మము. నాచేత-మాచేత ఇత్యాదు లూహ్యంబులు.

౧౯. యుష్టచ్చబ్దదేశ్యము నీ. దీని ప్రథమైకవచనములు నీవు-ఈవు. బహువచనములు మీరు - ఈరు. ద్వితీయైకవచనములు నిన్ను-నిను. బహువచనములు మిమ్ము-మిము. నీచే-మీచేత. ఇత్యాదు లూహ్యంబులు.

౨౦. ఆత్మ శబ్దదేశ్యము తా. దీని ప్రథమైకవచనము తాను. బహువచనములు తారు-తాము-తమరు. ద్వితీయైక వచనములు. తన్ను - తను. బహువచనములు తమ్ము-తిమ్ము -తనచేత-తమచేత ఇత్యాదు లూహ్యంబులు.

౨౧. ఉభయార్థకము మన. దీని ప్రథమాబహువచనము మనము. ద్వితీయాబహువచనము మనల-మనచేత - మనకొఱకు ఇత్యాదు లూహ్యంబులు.

౨౨. ఇదమ్-ఇదన్-ఏతత్ - ఈశబ్దముల దేశ్యంబు ఈ. యచ్చబ్ద దేశ్యము ఏ. తచ్చబ్దదేశ్యము ఆ. ఇవి మఱియొక శబ్దముతో నన్వయించునపుడు తాము ప్రాన్వమును బొంది మీఁదివర్ణమునకు వైకల్పికముగా ద్విత్యమును బుట్టించును. ఉ. ఈ దేశము-ఇదేశము-ఏదేశము - ఎదేశము-ఆ దేశము-అదేశము.

౨౩. కొన్నియెడల శబ్దాంతరాన్వయము లేనప్పుడును ద్విత్యము కలుగును. ఉ. ఇది-ఇద్ది-ఎది-ఎద్ది-అది-అద్ది. సంయుక్తంబు పరంబగునపుడు కలుగదు. ఆత్మోవ - ఆప్రోలు - ఆస్వర్గము.

౨౪. శ - ష - న - హ - ర - ఇవి పరములగునపుడు పైవిధి చెల్లదు. ఉ. ఆశంకరుఁడు - ఆషణ్ముఖుఁడు - ఆనేన-ఆహాయము-ఆరాజు.

౨౫. ఇకారాంతంబులయిన దేశ్యాస్త్యద్యుష్టచ్చబ్ద విశేషణముల ఏకవచనమునందుఁ గ్రమముగా ని-వి అను వర్ణకములు

వచ్చును. ఉ. నేను కవిని - నీవు కవిని - నేను తండ్రిని - నీవు తల్లిని. మొ.

౨౬. ఇకారాంత వ్యతిరేకములయిన అస్తచ్చబ్ధ విశేషణముల యేకవచనమందు నువర్ణకంబును యుష్టచ్చబ్ధ విశేషణముల యేకవచనమందు పువర్ణకంబును వచ్చును. ఉ. నేను భక్తుడను - నీవు దేవుడవు. మొ.

౨౭. అస్తచ్చబ్ధ విశేషణముల బహువచనమందు మువర్ణకంబును యుష్టచ్చబ్ధ విశేషణముల బహువచనమందు రువర్ణకంబును వచ్చును. ఉ. మేము భక్తులము-మీరు పూజ్యులరు. మొ.

౨౮. ఉకారాంతశబ్దములకు ను - ము - వు - రు వర్ణకములు పరములగునపుడు అకారాదేశంబు వచ్చును.

౨౯. పైవిధి క్రియాపదంబులయందును చెల్లును. ఉ. నేను జయించుచున్నాడను-నీవు జయించుచున్నాడవు. మొ.

౩౦. నమస్తశబ్దంబులమీఁద సంబంధార్థమందు దివర్ణకంబు వచ్చును. ఉ. రాజుది - వానిది-నీది - నాది - తనది. మొ.

౩౧. నీ - నా - తా - అనువానిమీఁద నమానంబున దువర్ణంబు వికల్పంబుగ వచ్చును. ఉ. నాదుసొమ్ము - నీదుకీర్తి - తనదుమహిమ. మొ.

౩౨. తెనుఁగునందుఁ గొన్నియెడల క్రియాపద నామపదములయొక్క ఉకారంబునకు లోపంబు గలుగును. ఉ. చూడ

ర్జనులు-వత్తుక్కునులు - కణదెఱచి-కల్పావి - విల్పాని-పేర్వాడి-
గోర్గోసి. మొ.

33. నమస్తములయిన స్త్రీలింగశబ్దములకు - టాప్ - జీప్ -
మొదలయిన స్త్రీప్రత్యయములు నియతములు. ఉ. సీత భక్తవ
త్సల-రామకృప సంతాపహారిణి-లక్ష్మీ సర్వాభీష్టప్రదాత్రి. మొ.

34. తెనుఁగునందును స్త్రీలింగవిశేషణములు స్త్రీలింగ
ములు గలవిగానే యుండును. ఉ. పాలమున్నీటికూఁతురు వర్త
హస్త - పుడమిచెలికూఁతురే సర్వభువనజనని. మొ.

35. అప్రాణివాచక స్త్రీలింగ విశేషణము స్త్రీలింగముగల
దియు లేనిదియు నగును. ఉ. శరచ్ఛంద్రిక మనోహర - మనో
హరము. మొ.

36. అ-ఇ-ఉ-అను వర్ణకములు తెనుఁగున స్త్రీలింగద్యో
తకములు. గౌర-గౌరి-గౌరు-లచ్చ-లచ్చి-లచ్చు. మొ.

37. త్వ ప్రత్యయార్థమందు తన వర్ణకంబు వచ్చును. ఉ.
పెద్దతనము-పిన్నతనము-దొరతనము. మొ.

38. ప్రాతిపదికంబుమీఁద స్వార్థమందు కవర్ణకంబు వచ్చు
ను. ఆకవర్ణకంబు పరంబగునపుడు ఉకారాదేశంబు వచ్చును.
ఉ. వెలఁది-వెలఁదుక-పొలఁతి-పొలఁతుక. మొ.

39. గుణవాచకంబులగు నల్లాదులకు నవర్ణకంబగు. ఉ.
నల్లన-ఎఱ్ఱన-తెల్లన - పచ్చన - చామన - తియ్యన - పుల్లన -
చక్కన. మొ.

రం. మత్త్యర్థమందు పుంవాచకములకు కాఁడు ప్రత్యయంబును-స్త్రీవాచకములకు కతైప్రత్యయంబును వచ్చును. ఉ. చెలి కాఁడు-చెలిక తై-వన్నె కాఁడు-వన్నెక తై. మొ. చెలిమికలవాఁడు-చెలిమికలది-వన్నెకలవాఁడు-వన్నెకలది అని యర్థము.

రగ. చిన్నాదులకు టికవర్ణకము వచ్చును. ఉ. చిన్నటికము-పెద్దటికము. మొ.

ర౨. దఘ్నార్థంబునందు బంటికొలఁదులగు. ఉ. మోఁకాలిబంటి-మోఁకాలికొలఁది.

ర౩. స్త్రీవాచకంబులగుచో వగాదులకు ఆడివర్ణకంబువచ్చును. ఉ. వగలాఁడి-చిన్నలాఁడి. మొ.

ర౪. సంస్కృతమం దేయే యర్థంబులయం దేయే విభక్తి వచ్చునో, తెనుఁగునందు ఆయా యర్థంబులయం దాయా విభక్తి వచ్చును.

స్తీత నర్వోత్తమురాలు -	ప్రాతివదికార్థమునఁ బ్రథమ.
స్తీతను దలఁచెద-	కర్తార్థమున ద్వితీయ.
నురలచేత నుతింపఁబడియె -	కర్తృర్థమునఁ దృతీయ.
ఖడ్గముచేత నఱకె-	కరణార్థమునఁ దృతీయ.
దయచేత రక్షించె-	హేత్యర్థమునఁ దృతీయ.
నాకొఱ కిచ్చె-	సంప్రదానమునఁ జతుర్థి.
పాపమువలనఁ బానె-	అపాదానార్థమునఁ బంచమి.
నీవలనఁ బ్రదికితి-	హేత్యర్థమునఁ బంచమి.

రామునిదాసుఁడు. సంబంధార్థమున వష్టి.
జగములకుఁగర్త- కర్తార్థమున వష్టి.
వై కుంతమందుండె- అధికరణంబున సప్తమి.

౪౫. తెనుఁగునందుఁ గొన్నియెడల నొక విభక్త్యర్థమందు మఱియొక విభక్తి వచ్చును. ఉ. సీత నాకు వర మిచ్చె-ఇచటఁ జతుర్థ్యర్థంబున వష్టి-శిరమున గురుపాదుకల వహించితి-ఇచటఁ దృతీయార్థమందు సప్తమి-నుఖముండె-ఇక్కడతృతీయార్థమందుఁ బ్రథమ.

౪౬. అచేతనవాచకములయిన శబ్దములకుఁ దృతీయానప్త మ్యర్థములయందు ద్వితీయయు-ద్వితీయార్థమందుఁ బ్రథమయు వైకల్పికముగా నగును. ఉ. కత్తిని గొమ్మను నఱకెను-కత్తిచేఁ గొమ్మను నఱకెను. ద్వారకనున్నవాఁడు - ద్వారకయందున్న వాఁడు. రథమెక్కె-రథమునెక్కె. మొ.

౪౭. ఉండిశబ్దము పరంబగునపుడు పూర్వశబ్దమునకు ద్వితీ యానప్తములగును. ఉ. వనమునుండి - వనమందుండి - బ్రహ్మ లోకముననుండి. మొ.

౪౮. వష్ట్యంతవిశేషణమునకుఁ బ్రథమ వచ్చును. ఉ. అనఘచరితుఁడు రఘునందనునకుఁ బ్రణతి. మొ.

౪౯. విశేషణ విశేష్యంబు లితర శబ్దములచేత వ్యవధా నము గలవియు నగును. ఉ. రాముఁడలఁచెద సుగుణాభిరాము నెపుడు. రామునభిరాము నన్గుణధాముఁ డలఁతు. మొ.

౫౦. తెనుఁగునందు విశేషణ గతములయిన బహువచనములకు ఏకవచనము వచ్చును. ఉ. ఇంపయిన పలుకులు-సొంపయిన సిరులు-ఇవ్వమగు పదార్థములు. మొ.

౫౧. తెనుఁగునందును ద్విగుసమాసము-కర్తృధారయనమాసము-తత్పురుష సమాసము-ద్వంద్వసమాసము - బహువ్రీహి సమాసము-ఉపమాన సమాసము.ఉత్తరపద లోపసమాసము-రూపకసమాసము మొదలగు సమాసములు కలవు.

ముచ్చిచ్చు-మువ్వన్నె-ముక్కాక. మొ. ద్విగువు.

నల్లగలువ-తెల్లదమ్మి. మొ. కర్తృధారయము.

మల్లెపువ్వు-దొంగయలుకు. మొ. తత్పురుషము.

తల్లిదండ్రులు-అన్నదమ్ములు. మొ. ద్వంద్వము.

అలరువిల్తుఁడు-నలువ. మొ. బహువ్రీహి.

చిగురుఁగేలు-జంటిమోవి. మొ. ఉపమానపూర్వపదము.

కేలుదమ్మి-రాచసింగము. మొ. ఉపమానోత్తరపదము.

జవ్వాజినెట్టి-వంటలరంగమ్మ. మొ. ఉత్తరపదలోపము.

కన్నుగలువ-కొనుమిన్ను. మొ. రూపకము.

౫౨. సమాసాంత ప్రత్యయవిధులు ఔపవిభక్తికములవలెఁ జేయఁదగినవి. ఉ. అలరువిల్తుఁడు-వాలుగంటి - తమ్మిచూలి - నలువ. మొ.

౫౩. కేవలాంధ్రపదములతోఁగూడిన సమాసమును సమానకమందురు. ఉ. నిండుపున్నమనాటిజాబిల్లి వెన్నెల తేట తియ్యని క్రొమ్మావి తోట నీటు. మొ.

గీర. నమానకావయవములయిన శబ్దములయందు విభక్తి మొదలయినవానికి లోపము వచ్చును. ఉ. వేల్పుదొర - రాచ కొమరుడు. మొ. మొదలగు అని యన్నందువలన తమ్మికంటి ఇత్యాదులయం దుపమావాచకలోపంబును-వేల్పులచెట్టు-మా పులతోట ఇత్యాదులయందు యొక్కకుమాత్రము లోపం బును గ్రహింపబడును.

గీగి. సంస్కృతాంధ్రపదములతోడఁ గూడిన నమానంబు మిశ్రనమానంబు. ఉ. పద్మాకరపుఁ దావిచెలుపు - పాలకడలి పట్టి రామణీయకము. మొ.

గీఁ. ఆటక్షరములవఱకును తెనుఁగుపదము సంస్కృతపద ముతో సమసింది కర్తృధారయ మగును. ఉ. వాఁడి మయూఖ ములు-వేఁడి పయోధారలు.కలికి భుజంగ కన్యలు. మొ.

గీఁ. అనేకములయిన సంస్కృత శబ్దములు తెనుఁగు శబ్ద ములతోడను - తెనుఁగుశబ్దములు సంస్కృత శబ్దములతోడను యథేచ్ఛముగాఁ దమ తమవిభక్తివికారములతో సమసించుచు న్నవి. ఉ. తెలిదమ్మి కంటిగేహిని పుట్టినింటి సంపత్తి పెంపు - కలువకంటి కటాక్షంపు గుంపులు. మొ.

అభ్యాసము.

హలంతములననేమి? అవి యెన్ని విధములు? గుణవద్గణ శబ్దములను కొన్నిటిఁ జెప్పుము. అగుణవద్గణశబ్దములను కొన్ని

చెప్పుము. కకుప్ - డిక్ - వాక్ - రాట్ - సుహృదమ్-అనడ్వా
హమ్-వీనికిఁ దెలుఁగున నగురూపంబు లెవ్వి? ఇమనిచ్ ప్రత్య
యాంతములకుఁ గొన్ని యుదాహరణములు వక్కాణింపుము.
వర్ధి-ఋభుక్షి-అప్-వీనికిఁ దెలుఁగు రూపములు చెప్పుము.
వాఁడు-వీఁడు-ఎవఁడు-వీనికి స్త్రీలింగరూపము లెవ్వి? ఆ తావి-
ఈ దేశము - ఏ అమరులు - ఆ పట్టణము అని యుండునపుడు
నమననరూపము లెట్లుండును? నేను భక్తుఁడను - అనునపుడు
రూప మెట్లు వచ్చునో నూత్రములు చెప్పి రూపింపుము.
అప్రోలు-అస్వర్గము - ఆఋషి - అనురూపంబులు సాధువులా?
తెనుఁగున స్త్రీప్రశ్నయములెవ్వి? తద్ధితాంతము లెవ్వి? కారక
ము లెవ్వి? నమాసము లెన్నివిధములు? ముచ్చిచ్చు - తెల్ల
గుఱ్ఱము-చెట్టుకొమ్మ-కలువకంటి-ఈ నమాసములకుఁ బేల్లెవ్వి?

హలంతపరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము.

క్రియాపరిచ్ఛేదము.

౧. ఉపకృతి-పరిణతి-సంవృతి అని తత్సచుక్రియలు మూఁడు విధములు గలవి.

౨. పుష్-ణ మొదలైనవి ఉపకృతి క్రియలు. భూ - జి మొదలైనవి పరిణతి క్రియలు. రంజి-వసి మొదలైనవి సంవృతి క్రియలు.

౩. ఉపకృతిక్రియ ఘట్-క్తి మొదలైన కృత్ప్రత్యయము లంతమందుఁగలదియై ప్రకృతియగును. ఉ. పోష - నుతి - స్తుతి. మొ.

౪. పరిణతిక్రియ అయ్-అవ్ - అర్ అనువానితోఁగూడి ప్రకృతియగును. ఉ. జయ్-క్షయ్-నంశ్రయ్ - అనుభవ్ - పరిభవ్ - అపహ్నావ్ - భర్ - వర్ - హర్. మొ.

౫. సంవృతిక్రియ ఉపదేశకాలమందు సిద్ధమైన న్వరూప ముతోడఁగూడి ప్రకృతియగును. ఉ. రంజి-వన-అర్థ - గర్వ - గణ-దండ-భజ. మొ.

ఈమూఁడువిధములైనక్రియలకు భేద మెట్లెఱుఁగవలయును?

౬. తద్ధర్మ వర్తమానభూత భవిష్య దర్థకములని క్రియలు నాల్గువిధములు గలవియగును.

తద్ధర్మమనఁగా భూతాద్యర్థత్రయ విలక్షణమైన కొండొక యర్థవిశేషము.

2. మూఁడు విధములైన క్రియాపదములకును సావ్యర్థమందును - ణిజర్థమందును ఇంచు అనునాగమం బంత్యావయవముగా వచ్చును. ఉ. పోషించు-పోషింపించు. మొ.

౩. దేశ్యక్రియలకు ణ్యర్థంబునమాత్ర మీయాగమంబు వచ్చును. ఉ. కొట్టించు-రావించు. మొ.

౪. నమస్త క్రియలకు వర్తమానార్థమందు చువర్ణంబు ఆగమంబుగా వచ్చును.

౫. క్రియలకు వర్తమానార్థమందు ఉన్న అను శబ్దంబును భవిష్యదర్థంబున కల అను శబ్దంబును అనుబంధము లగును.

౬. మహత్తు కర్తయైనపుడు ఉన్న అనుశబ్దమునకు దీర్ఘంబు వచ్చును.

౭. మహత్తు కర్తయైనపుడు వర్తమానార్థమందును - భవిష్యదర్థమందును-వ్యతిరేకార్థమందును క్రియాపదంబులప్రథమ పురుషైక వచనంబునకు డువర్ణకంబు వచ్చును. ఉ. పోషించు చున్నాఁడు-వండుచున్నాఁడు-వండఁగలఁడు-వండఁడు. మొ.

౮. అనుబంధము - ప్రార్థనార్థము - ణిచ్చు - వ్యతిరేకార్థము-తుమున్నర్థము ఇవి పరమగునపుడు ఇంచుగాగమసంబంధియగు చకారంబునకు పకారాదేశంబు వచ్చును. ఉ. పోషింపఁ

గలఁడు-పోషింపుము - పోషింపింపుము-పోషింపఁడు - పోషింపఁ-
వండింపఁగలఁడు. మొ.

౧౪. అమహత్తు క ర్తయైనపుడు వర్తమానార్థకప్రథమపురు
షైకవచనబహువచనములకుఁ గ్రమంబుగ ది-వి అను వర్ణకం
బులును - భవిష్యదర్థమందును - వ్యతిరేకార్థమందును పథమ
పురుషైకవచన బహువచనములకు దు-పు అను వర్ణకంబులును
వచ్చును. ఉ. పోషించుచున్నది - పోషించుచున్నవి. వండుచు
న్నది - వండుచున్నవి. పోషింపఁగలదు - పోషింపఁగలవు. వండఁ
గలదు-వండఁగలవు. పోషింపదు - పోషింపవు - వండదు - వం
డవు. మొ.

౧౫. సమస్తక్రియలయందును అన్ని యర్థములయందును
మధ్యమ పురుషైకవచనమునకు పునర్వర్ణకంబును-ఉత్తమపురుషైక
వచనబహువచనములకు ను-ము వర్ణకంబులును-తక్కిన బహు
వచనములకు రువర్ణకంబును వచ్చును. ఉ. పోషించుచున్నావు-
పోషింపఁగలవు - పోషింపవు - పోషింతువు - పోషించుచున్నా
ను-పోషించుచున్నాము - పోషింపఁగలను - పోషింపఁగలము -
పోషింపను - పోషింపము-పోషింతును - పోషింతుము - పోషిం
చుచున్నారు - పోషించుచున్నారు - పోషింపఁగలరు - పోషిం
పఁగలరు- పోషింపరు - పోషింపరు - పోషింతురు - పోషింతురు-
వండుచున్నావు - వండుచున్నాను - వండుచున్నాము - వండుచు
న్నారు. మొ.

౧౬. భూతార్థమందును - తద్ధర్మార్థమందును ప్రథమపురుషైకవచనంబునకు లోపంబు వచ్చును.

౧౭. భూతార్థమందు ప్రథమపురుషైకవచనంబున ధాత్వంతోకారంబునకు ఏకారాదేశంబు వచ్చును. ఉ. పోషించెను-పోషించును - వండెను - వండును. మొ.

౧౮. భూతార్థమందును - క్తావీ ప్రత్యయార్థమందును - క్రియాంత్య వర్ణమునకు ఇకారాదేశంబు వచ్చును. క్తావీ. ఉ. పోషించి-వండి. మొ.

౧౯. భూతార్థక మధ్యమోత్తమపురుషములయందు తివర్ణంబును-తద్ధర్మార్థక ప్రథమపురుషైకవచనమునకు, దక్కిన పురుషములయందు దువర్ణంబును వచ్చును. త. ఉ. వండుదురు. వండుదువు - వండుదురు - వండుదును - వండుదుము.

౨౦. భూతార్థక క్రియావదంబులమీఁది పు-రు - ను-ము అను వర్ణకములయందలి ఉకారమునకు ఇకారాదేశంబు వచ్చును. పోషించిరి-పోషించితివి - పోషించితిరి-పోషించితిని - పోషించితిమి-వండిరి - వండితివి. మొ.

౨౧. వ్యతిరేకార్థమందును భవిష్యదర్థమునందును తుమున్నర్థమందును క్రియాంత్యవర్ణమునకు అకారాదేశంబువచ్చును. ఉ. వండఁడు-వండఁగలఁడు-వండన్. మొ.

౨౨. తద్ధర్మార్థమందు దువర్ణంబు పరంబగునపుడు ఇంచుగాగమనంబంధి చువర్ణకంబునకు లోపంబును - బిందువూర్వక

దువర్ణకంబునకు తువర్ణాదేశంబును వైకల్పికముగా నగును. పోషింతురు-పోషింతువు - పోషింతురు - పోషింతును - పోషింతుము-వండింతురు. మొ.

౨౩. తద్ధర్తార్థకరూపాంతరంబునఁ గ్రియాంత్యవర్ణంబునకు ఏకారాదేశంబును - ప్రథమపురుషైకవచనమందు ద్రుతాంతంబులగు-డి-డు వర్ణకంబులును-రు-వు-ను-ము వర్ణకములు పరములగునపుడు దశాకారంబు వచ్చును. డి. పోషించెడి-పోషించెడు - పోషించెదరు-పోషించెదవు - పోషించెదరు - పోషించెదను-పోషించెదము-వండెడి-వండెడు-వండెదరు. మొ.

౨౪. ప్రార్థనార్థక మధ్యమపురుషైకవచన బహువచనములకుఁ గ్రమముగా ము-డు వర్ణకంబులు వచ్చును. డి. పోషింపుము-పోషింపుడు-వండుము-వండుడు. మొ.

౨౫. ఏకవచనమునందు వచ్చునట్టి మువర్ణకము హల్లుపరంబగునపుడు వైకల్పికంబుగ లోపించు. డి. పోషింపుము నీవు-పోషింపు నీవు-వండుము నీవు-వండు నీవు. మొ.

౨౬. ప్రార్థనార్థక ము-డు వర్ణకంబులకంటె - అ - ఆ - ఇ - ఈ-లు వైకల్పికంబుగఁ బ్రయోగింపఁబడును. డి. పోషింపుమ-పోషింపుడ-పోషింపుమా - పోషింపుడా - పోషింపుమి - పోషింపుడి - పోషింపుమి - పోషింపుడి - వండుమ-వండుడ - వండుమా-వండుడా-వండుమి-వండుడి - వండుమి - వండుడి. మొ.

౨౭. వ్యతిరేకార్థక మధ్యమపురుషంబునకు ఎ-వ-ఒ-ఓ-అయ్య-అమ్మ అనునవి ప్రార్థనాద్యోతకములు గా వచ్చును. ఉ. పోషింపవె - పోషింపరె-పోషింపవే - పోషింపరే-పోషింపవో-పోషింపరో - పోషింపవో - పోషింపరో - పోషింపవయ్య-పోషింపరయ్య - పోషింపవమ్మ - పోషింపరమ్మ - వండవె-వండరె-వండవే-వండరే-వండవో - వండరో-వండవో - వండరో - వండవయ్య-వండరయ్య-వండవమ్మ-వండరమ్మ. మొ.

౨౮. ఉభయకర్తృక ప్రార్థనార్థకంబునకు మువర్ణకంబు పరంబగునపుడు దళారంబు పూర్వాగమంబుగా వచ్చును. ఉ. పోషింపుదము-పోషింతము-వండుదము. మొ.

౨౯. వ్యతిరేక ప్రార్థనార్థకంబున ము - డు వర్ణకంబులు పరంబగునపుడు కువర్ణకంబు పూర్వాగమంబుగా వచ్చును. ఉ. పోషింపకుము-పోషింపకుఁడు-వండకుము-వండకుఁడు. మొ.

౩౦. నమస్తక్రియాపదముల యంతమందు భావార్థమున టవర్ణకంబు వచ్చును. ఉ. పోషించుట-వండుట. మొ.

౩౧. వ్యతిరేకభావార్థమందు మివర్ణకంబు వచ్చును. ఉ. పోషింపమి-వండమి. మొ.

౩౨. క్త్వార్థక రూపముమీఁదల్లకారంబును కవర్ణకమును వచ్చి వ్యతిరేకక్త్వార్థకమగును. ఉ. పోషింపక-వండక. మొ.

౩౩. ధాతువుమీఁద ద్రుతనహితంబగు చువర్ణకము వచ్చి శత్రుత్వకమగును. ఉ. పోషించుచు-వండుచు. మొ.

38. ధాతువుమీఁద ద్రుతసహితంబగు చువర్ణకము వచ్చి అనంభ్యార్థకమగును. ఉ. పోషించుడు-వండుడు. మొ.

39. ధాత్వంతోకారమునకు ఇకారాదేశంబును - ద్రుత సహిత నకారంబును వచ్చి చేదాద్యర్థకమగును. ఉ. పోషించిన-వండిన. మొ.

3౬. ధాతువుమీఁద చువర్ణకము ఉన్న అనుదానితోఁ జేరి వచ్చి పర్తమానార్థకవిశేషణమును - క్తార్థకక్రియారూపముమీఁద నవర్ణకము వచ్చి భూతార్థకవిశేషణమును - తుమున్నర్థక క్రియారూపముమీఁద కల అనునది వచ్చి భవిష్యదర్థక విశేషణమును-ధాతురూపమును మీఁద ఎడి-ఎడు ప్రత్యయములు వచ్చిన రూపములును తద్ధర్తార్థక విశేషణములునగును. ఉ. పోషించుచున్న - వండుచున్న-పోషించిన-వండిన-పోషింపఁగల-వండఁగల - పోషించు - పోషించెడి-పోషించెడు - వండు-వండెడి-వండెడు. మొ.

32. ధాతువుమీఁద అకారమును నివర్ణకంబునువచ్చి వ్యతిరేకార్థక విశేషణమగును. ఉ. పోషింపని-వండని. మొ.

3౩. క్రియలకు కర్తార్థమందు పడుశబ్దం బనుబంధకంబగును. దానిమీఁద గర్తప్రయోగమునకువలె ఉన్నాను బంధము మొదలగు కార్యములు వచ్చును. పోషింపఁబడుచున్నాఁడు-పోషింపఁబడియెను-పోషింపఁబడఁగలఁడు-వండఁబడుచున్నాఁడు-వండఁబడియెను - వండఁబడఁగలఁడు. మొ.

౩౯. ణిజర్థకమునకు మునుపటివలె నించుగాగమంబును -
అనుబంధాదులును వచ్చును. ఉ. పోషించుచున్నాఁడు - వండిం
చుచున్నాఁడు. పోషించెను-వండించెను. మొ.

కొన్ని ధాతువులు నానావిధములుగా ణిజంతము లగు
చున్నవి.

ధాతువు-ప్రేరణ కర్తృర్థకము	ధాతువు-ప్రేరణ కర్తృర్థకము
కడుచు-కడవు	పూను-పూనుచు-పూనించు
విటుగు-విటుచు	తేలు-తేలుచు-తేలించు
మేయు-మేపు	కుదురు-కుదురుచు-కుదిరించు
లేచు-లేపు	విను-వినుచు-వినిపించు
తెలియు-తెలుపు	మను-మనుచు-మనిపించు
తిరుగు-త్రిప్పు	అడఁగు-అడఁచు-అడఁగించు
తునుఁగు-తుంచు	కరఁగు-కరఁచు-కరఁగించు
తిను-తినుపించు	కలఁగు-కలఁచు-కలఁగించు
పడు-పఱుచు	ఉడుగు-ఉడుపు-ఉడిగించు. మొ.

౪౦. క్రియాఫలంబు కర్తృగామియగునపుడు కొనుధాతువు.
ధాతువున కనుప్రయుక్తంబగుః కొనుధాతువు పరంబగునపుడు
ధాత్వంతోకారమునకు ఇకారంబు వైకల్పికముగా నాదేశం
బగును. ఇదియ యాత్మనేకపదార్థంబు. ఉ. పోషించుకొనుచు
న్నాఁడు-పండుకొనుచున్నాఁడు-పోషించుకొనుచున్నాఁడు - వండి
కొనుచున్నాఁడు. మొ.

రగ. ధాతుభిన్నంబయిన శబ్దంబుమీఁద ధాతుత్వమును వివక్షించునపుడు ఇంచుగాగమంబు వచ్చును. ఉ. పల్లవించె-చిగిరించె. మొ.

ర౭. ధాత తద్ధర్తార్థములయందు పశుపక్ష్యాది తిర్యక్కులును అచేతనంబులును గర్తలగునపుడు బహుచచనం బేక వచనంబే యగును. ఉ. చిలుకలు రంజిల్లె - చివుళ్లు విలసిల్లె - చిలుకలు రంజిల్లు - చివుళ్లు విలసిల్లు. మొ.

ర౩. అయంతంబుగానిదియై - లఘునయిన యొక యక్షరము పూర్వమునందుఁగల క్రియయొక్క అంత్యంబైన వర్ణంబునకు ఇకారాగమంబు వైకల్పికంబుగ వచ్చును. ఉ. ఘటించె-ఘటియించె-నటించె-నటియించె-వనించె-వధియించె. మొ.

ర౪. రంజఘట ఇత్యాద్యకర్తక ధాతువుల యించుగాగమనంబంధిబిందు చకారంబులకు రెండు లకారంబులు సంశ్లిష్టంబులై యాదేశంబులగును. ఉ. రంజిల్లు-ఘటిల్లు-విస్తరిల్లు. మొ. తద్భవములందును గలదు. ఉ. ఆవటిల్లు-నివ్వటిల్లు. మొ.

ర౫. ద్విత్వంబులేకయును ప్రయోగంబులు గలవు. ఉ. రంజిలు - నివ్వటిలు.

ర౬. రంజి ఘట ధాతువులకు నిన్ను పరంబగునపుడు లద్వయాదేశంబు గలదు. నిజర్థించుగాగమము పరమగునపుడు లకారద్వయా దేశయోగ్యంబు సార్వర్థించు గాగమమునకు

లోపంబు గలుగును. ఉ. రంజించె మమ్ము-ఘటించె నత్కార్యము. మొ.

౪౭. తత్సను క్రియలకువలె దేశ్యక్రియలకును అనుబంధాదులు వచ్చును.

౪౮. క్రియాపదంబులమీఁద ఏకార ఆకారములు ప్రశ్న ద్యోతకములుగా వచ్చును. ఉ. నన్నఁజూచితివే - నన్నఁబ్రోచితివా? మొ.

౪౯. సందేశార్థమందు ఓకారంబు వచ్చును. ఉ. చూచునో-చూడఁజో? మొ.

౫౦. ఆశీరర్థంబున ధాతువునకు ఎదు, త, వర్ణకంబులు వచ్చును. ఉ. పోషించెడు - పోషించుత - వండెడు - వందుత. మొ.

౫౧. తద్ధర్తార్థకముకంటె కాత-కావుత-కాక అనునవి ఆశీరర్థంబున ననుప్రయుక్తంబులగును. ఉ. పోషించుఁగాత - వండుఁగాత-పోషింతురుగాత - వందుదురుగాత - వండుఁగావుత - వందుదురుగావుత. మొ.

౫౨. ఒకానొకచో, గేవలతద్ధర్తార్థకంబును ఆశీరర్థంబునంబ్రయోగింపఁబడును. ఉ. నాయఁఁబులఁ బోఁగొట్టునందనుతుఁడు. మొ.

౫౩. ప్రథమాదిపురుషములందును - వర్తమానాది అర్థములయందును - ఏకవచనాదివచనములయందును వర్ణాగమంబు

విశేషముగా వచ్చును. చేసెను - చేసిరి-చేసిడిని - చేసిడును-
చేసెదరు-చేసి-చేసినను-చేసిన. ఉన్నాడు-ఉన్నారు - ఉంటివి -
ఉంటిరి-ఉందురు-ఉందము - ఉంట - ఉన్నను-ఉంచుచున్నాడు-
ఉంచుచున్నారు. రాగలడు - రాగలరు-వత్తురు-రమ్ము - రండు-
వత్తము-రాడు-రారు-రాకుము-రాకుడు-రప్పించుచున్నాడు -
రావించుచున్నాడు - రప్పించుచున్నారు - రావించుచున్నారు -
చూడగలడు-చూడగలరు - చూతురు - చూడుము-చూడు-
డు-చూడడు-చూడరు - చూడమి. కలడు - కలరు - లేడు-
లేరు-లేమి-లేక. మొ.

అభ్యాసము.

ధాతువు లెన్ని విధములు? తత్సమక్రియ లెన్నివిధములు?
ఈ క్రింది పదములలోని తత్సమదేశ్య క్రియలను వివరించి
చెప్పుము. చేయు-నృజించు-కొట్టు-రంజించు - వ్రాయు - బోధిం
చు - తెగించు - తిరియు - మురియు-కోయు - నయించు - అను
నరించు - సంభవించు - పులకరించు - ఆపులించు-అంగలించు -
త్రెంచు. మొ.

క్రిందిపదములలోని ప్రథమమధ్యమోత్తమపురుషములను
వివరింపుము. మఱియును కాలములను-అర్థములను - వచనము
లను నయితము వివరింపుము.

నుతించుచున్నాడు- వ్రాయుచున్నాడు-చూచుచున్నావు -
కోయుచున్నాము-తీయుము-వండవు - వ్రాయుకుము - అందము.

చేయుదము - వండెడు - వండెడి - వండు - వండఁగలవు -
వండను - వండము - కోయను - చూచె - చూచితిని - చూచితివి.

ఈ క్రిందిపదము లేయేయర్థములయందు వచ్చినవో
చెప్పుము.

వ్రాయట - వ్రాయ - వ్రాసిన - వ్రాయు - వ్రాయుచు -
వ్రాయమి - వ్రాసెడి - వ్రాయుచున్న - వ్రాయఁగల - వ్రాసిన - వ్రా
యుడు.

ఈ క్రిందిపదములను నూత్రములు చెప్పి నిర్వచింపుము.

వండని - పోషించుచున్నాఁడు - వండఁడు - చేయు - వ్రాసి -
పోషింపుము - పోషింపించు - పోషింపఁబడఁడు - పోషించుకొను -
పోషింపింపఁబడుచున్నాఁడు.

భవిష్యదర్థమందు వచ్చునట్టియనుబంధమేమి? వర్తమానా
ర్థమందేది? తద్ధర్మము - భూతము - భవిష్యత్తు - వర్తమానము వీనిని
నిర్వచింపుము. భావార్థము - చేదర్థము - తుమున్నర్థము - వ్యతి
రేకత్వార్థము - ప్రార్థనార్థము వీనియందు వచ్చునట్టివర్ణకములను
జెప్పుము.

చిలుకలు రంజిల్లె - చివుల్లు విలసిల్లు - వీనిమీఁదఁ
గొంత చర్చ చేయుము.

క్రియాపరిచ్ఛేదము సంపూర్ణము.

ఆంధ్ర గ్రంథములు.

ఆంధ్ర మహాభారతము, పద్యకావ్యము:—

శ్లో 1-కి ర్నా. అ

అదిసభాపర్వములుగల	సంపుటము	...	2	4
డిటో అత్యుత్తమప్రతి	"	...	8	8
అరణ్యపర్వము	"	...	2	4
డిటో అత్యుత్తమప్రతి	"	...	8	8
విరాటోద్యోగపర్వములు	"	...	2	4
డిటో అత్యుత్తమప్రతి	"	...	8	8
భీష్మద్రోణ పర్వములు	"	...	2	4
కర్ణశల్యసౌప్తిక స్త్రీ పర్వములు	"	...	2	4
కాంతిపర్వము	"	...	2	4
అనుకాసనిక ఆశ్వమేధ ఆశ్రమవాస మాసల మహాస్థానిక స్వర్గా				
రోహణపర్వములుగల సంపుటము		...	2	4
అదిపంచకము, ఒక టేసంపుటము		...	6	8
యౌద్ధపంచకము	"	...	4	4
కాంతిసప్తకము	"	...	4	4
ఆంధ్ర భారతవిమర్శనము, మల్లాది. నూర్యనారాయణ				
కాశ్మీరగారిది		...	0	8
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవికృతము		...	0	12
తెనుఁగుసమస్యలు, చక్కనికూర్పు		...	0	2
భాస్కరరామాయణము, చక్కనికూర్పు, అత్యుత్తమప్రతి...		...	4	0
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార ధూర్జటికృతము		...	0	8
అంకావిజయము (రావణదమ్మియము), సటిక, పిండిప్రోలు. అక్షరా				
కవికృతము		...	1	8
విర్వచనోత్తరరామాయణము, సాధారణప్రతి		...	0	12
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి. సాపరాజప్రణీతము		...	2	4
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద, క్రొత్తకూర్పు		...	8	8
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు		...	5	8

మొల్ల రామాయణము, చిన్న సైజున పెద్దక్షరములతో చక్కగ

ముద్రితము ... 0 10

మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము ... 1 12

అంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైన
ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగనున్నది గిట్టుబెండు...

2 వాల్యములు ఆర్యుత్తమప్రతి ... 8 0

మనుచరిత్ర, సటీక ... 2 0

వసుచరిత్ర విమర్శనము ... 1 0

వసుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు ... 8 8

అముక్తమాల్యద, ,, ... 8 8

ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము, శ్రీ త్రకూర్పు ... 0 10

డిటో కాలికోబెండు ... 0 14

హరవిలాసము ... 0 12

డిటో కాలికోబెండు ... 1 2

రామాభ్యుదయము ... 1 4

డిటో కాలికోబెండు ... 1 10

కాశీఖండము, చక్కనిశ్రీ త్రకూర్పు ... 1 8

డిటో కాలికోబెండు ... 1 12

సారంగధరచరిత్రము, చేమకూర. వేంకటకవికృతము ... 0 8

కవికర్ణరసాయనము, మాంధాతచరిత్ర ... 1 8

,, కాలికోబెండు ... 1 14

నిరంకుశోపాఖ్యానము, రుద్రకవికృతము ... 0 6

నీలానుందరీపరిణయము, కూచిమంచి తిమ్మకవికృతము ... 0 4

,, కాలికోబెండు ... 0 8

పారిజాతాపహరణము, సాధారణప్రతి ... 0 4

డిటో మేలుకాకితములు, చిన్న సైజు, శ్రీ త్రకూర్పు ... 0 8

హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవిప్రణీతము ... 0 12

డిటో మేలుప్రతి, కాలికోబెండు ... 1 2

అనిరుద్ధచరిత్ర, కనుపర్తి. ఆబ్బయామాత్యప్రణీతము ... 0 8

డిటో కాలికోబెండు ... 0 14

తారాళకాంక్షవిజయము, చక్కనికూర్పు

... 0 12

డిటా కాలికోబైందు

... 1 4

బసవపురాణము, పిడుపర్తి. సోమనాథప్రణీతము

... 2 4

చెన్నబసవపురాణము, సాపకవికృతము

... 1 0

పంచతంత్రము, నారాయణకవికృతము

... 0 12

డిటా కాలికోబైందు

... 1 2

నృసింహపురాణము, ఎత్తాపైగడ కృత్కూర్పు

... 0 12

డిటా కాలికోబైందు

... 1 2

ద్విత్వీయము, చక్కనికూర్పు

... 0 8

జైజయంతీవిలాసము,,

... 0 8

రసికజనమనోభిరామము

... 0 12

ఆంధ్రలిలితోపాఖ్యానము

... 1 8

ఆంధ్రభాషాభూషణము

... 0 2

ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటిక

... 0 8

ఆంధ్రభాషార్ణవము

... 0 12

కవిచాడప్పశతకము

... 0 2

అంబరీషోపాఖ్యానము, సటిక, (భాగవతము)

... 0 4

గజేంద్రమోక్షము, సటిక, చక్కనికూర్పు

... 0 8

డిటా కాలికోబైందు

... 0 10

రుక్తిణీకల్యాణము, సటిక

... 0 8

శ్రీవివేకానందవిజయము

... 1 12

ప్రాచీనదేశచరిత్రలు

... 1 12

భారతరమణీమణులు

... 0 12

డిటా 2-భాగము

(అచ్చగుచున్నది.)

శ్రీమహాభక్తవిజయము

... 4 0

భోజకాలిదాసకథలు 1-వ భాగము

... 0 12

మైరావణచరిత్ర, చక్కనికూర్పు

... 0 1

రేచుక్క పగటిచుక్కకథలు

... 0 3

మర్యాద రామన్నకథలు

... 0 2

సత్యసేనవిజయము, శ్రీ కొ. అనంతాచార్యకృతము

... 0 4

ఈసటురికథలు, శ్రీ త్తకూర్పు 1-వ భాగము	...	0	6
డిటా 2-వ భాగము	...	0	8
షేక్స్పియర్ నాటకకథలు, మలభక్తి	...	1	8
పరిష్కారవివేచకథలు	...	0	12
అరేబియన్ ట్యుకథలు, చక్కనికూర్పు	...	1	4
లార్డు కె. వు జీవితము	...	0	8
శ్రీ గురుజాడ, శ్రీ రామమూర్తిగారి అంధ్రకవిజీవితములు	...	8	8
తారానాయి, చక్కనినవల, శ్రీ త్తకూర్పు	...	0	12
దిలారామ ,, ,,	...	1	4
అస్తమయము ,, ,,	...	1	8
నీతారామము, తల్లాప్రగడ. నూర్యనారాయణరావు	...	1	4
అనందమత, నవల, నూతనముద్రితము	...	0	12
కపాలకుండల, నవల	...	0	14
సాంఘిక దౌర్జన్యము	...	0	14
విజయదేవి	...	1	2
దుర్గేశనందని, నవల, సాధారణ ప్రతి	...	0	8
వివస్వతి, నవల, శ్రీ త్తకూర్పు	...	0	8
మదాలస ,,	...	0	10
సుజనరంజని ,,	...	0	8
టిప్పసుల్తాన్ ,,	...	1	4
మనోహరి ,, టి. యన్. రామకృష్ణగారిది	...	0	12
రోషి నార, చరిత్ర విషయకమగు నవల	...	0	12
భోజానికథలు	...	0	8
విక్రమార్కునికథలు	...	0	8
బేతాళునికథలు	...	0	8
పరమానందకిష్యులకథలు	...	0	8
వైద్యులకథలు	...	0	4

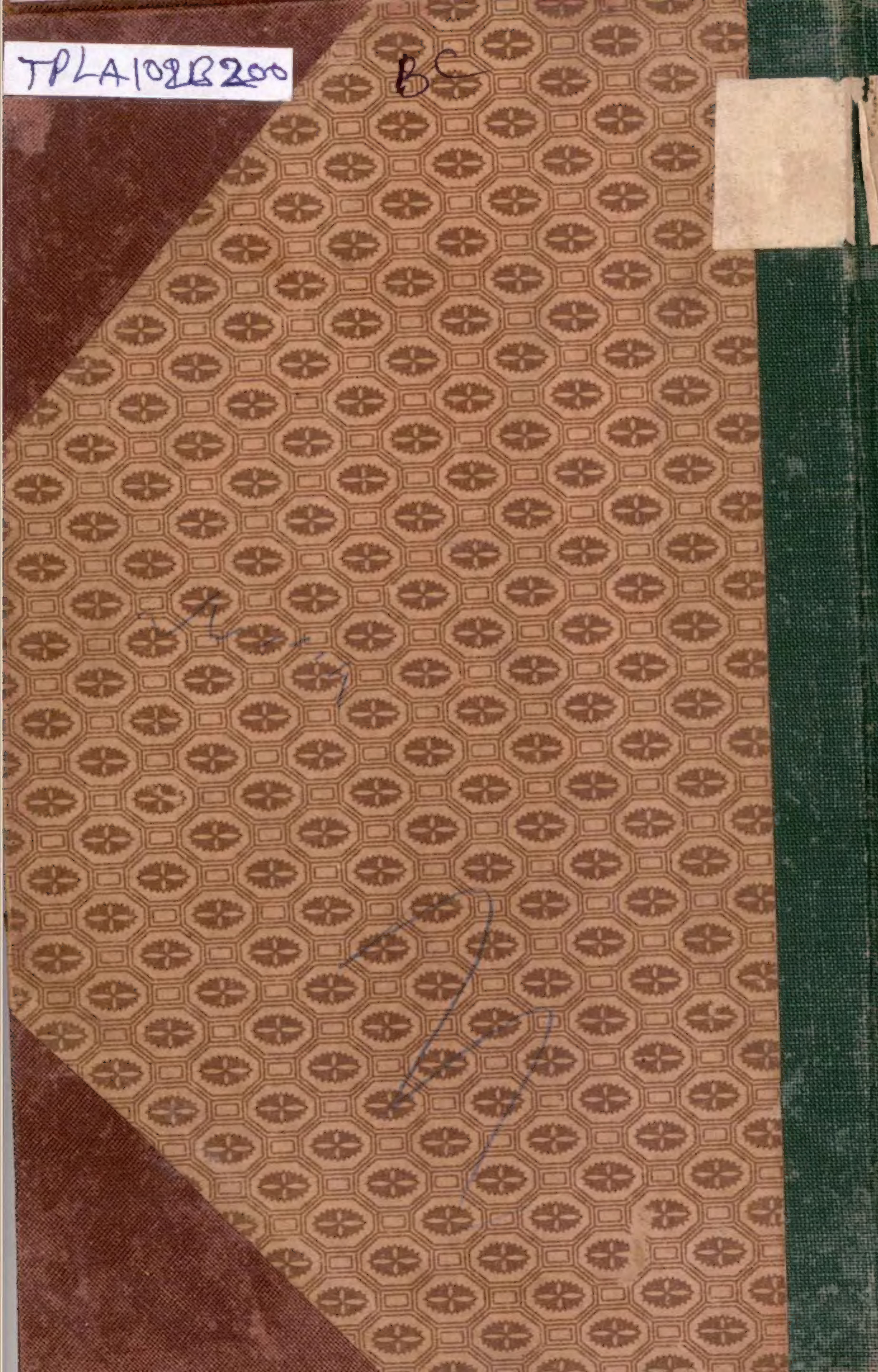
వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిలు అండ్ సన్స్,

292, ఎస్. క్లబ్ హౌస్, చెన్నపురి. ఈ.

Ba

TPLA108B200

BC

మనసు ఫౌండేషన్
పుస్తకాల పరిశీలనాపట్టిక

పుస్తకం పంఖ్య	106A/02/B 2000
పుస్తకం పేరు	జిందగి జాగ్రత్త గానము
తారీఖు	26-10-29
ముందు అట్ట	Yes
వెనుక అట్ట	Yes
మొత్తం పేజీలు	77
పెద్ద సైజు పేజీలు	No
ఖాళీ పేజీలు	4, 2, 1, 3, 4
లేని పేజీలు	No
తయారు చేసినది	Triveni
పేజీలు విడదీసినది	Triveni
స్కాన్ చేసినది	16/09/2020
పరీక్ష చేసినది	lakshmi
పేజీలు సరిచూసినది	
బైండింగు చేసినది	
ప్యాకింగు చేసినది	
స్కాన్ చెయ్యబడి	
తప్పులు	No
సరిసరి	Good